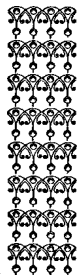

Anul V. Cluj, 1907.

REVISTĂ CULTURALĂ ILUSTRATĂ

A **Ț** **Ă** **V** **A** **S** **U** **L**

Întemeietorul revistei: **Dr. Elie Țăianu.**

Apare în fiecare săptămână.

Prețul abonamentului pe an 6 cor.

În străinătate: . . . . . 8 cor.

Adresa: Cluj (Kolozsvár) strada Jókai nr. 6.

La administrația »RĂVAȘULUI« se află următoarele cărți:

1. »Predicile lui Petru Maior« pe Dumineci și Sărbători. Ediție cu lit. lat. de Dr. E. Dăianu, broșurată 6 cor. legată frumos în pânză, cu călcăiu de piele, și inscripție aurită, 7 cor.
2. »Propovedaniile lui P. Maior«, predici la înmormântări, broșurate 3 cor; legate ca și predicile celelalte 4 cor.
3. »Statul, Biserica și Școala, de Sarmaságh Géza, trad. I. N. Pop. Carte premiată de facultatea teologică a universității din Budapesta. Cu o prefață de Dr. E. Dăianu. Prețul 1 cor. 50 fil.
4. »Roadele mii Creștinești«, de Teod. Câmpianu. Cu o prefață de Dr. E. Dăianu. Volum de cuprins pedagogic moral, elegant tipărit cu numeroase ilustrațiuni. Prețul 3 cor.
5. »O alegere de episcopi moldoveni« în 1557—8, de N. Iorga, cu 2 ilustrațiuni. Prețul 10 fil.
6. »Castelul din carpați« roman de Jules Verne, trad. în românește de V. Onișor, ed. Dr. E. Dăianu. Cu mulțime de chipuri. Prețul 1 cor. 60 fil.
7. »Mama Sfântului Augustin« de Episcopul Emil Bougaud, trad. de Salba. Frumos legată în pânză 4 cor. Broșurată 3 cor.
8. »Cartea Durerii« de Em. Bougaud, trad. Iac. A. Nicolescu. Carte de mângâiere recomandată de consistorul din Blaj. Broșurată 1 cor. 50 fil. Legată frumos în pânză și aurită 2 cor. 50.
9. »Suplex Libellus Valachorum«. Latinește și românește, tradus de Dr. E. Dăianu. Prețul 1 cor.
10. »Cărțile Săteanului Român« Nr. 1. »Schife din popor«, de G. Stoica. Prețul 10 fil. — Nr. 2. »Păcatele noastre«, de P. Suciuc. Prețul 15 fil. — Nr. 3. »Despre păcatele sătenilor«, căzanie populară de Ioan Roman. Prețul 20 fil. — Nr. 4. Povești din satul nostru: »Dinu Maicii«, de Ioan Isaic. Prețul 10 fil.

La comande să se adaugă și 5% porto postal.

Atelier tipografic instalație cu electricitate

Ori ce soi de tipărituri eu
gust luate, și eu prețuri
foarte moderate, rog coman-
dați spre mulțămire la:

Tipografia „Carmen“ Petru P. Barițiu în Cluj

Ferencz József-ut Nr. 58.

RĂVAȘUL

Editor și redactor resp.:
Petru P. Barițiu

Adresa: Jokai u. 6.
Pe 1 an (52 nri de câte 16 pag.) 6 cor.
Pe o jumăt. de an (26 de nri) 3 cor.

Intemeietorul foii:
Dr. E. Dăianu.

Din Legendele Maicii Domnului.

— O veche legendă necunoscută —

Regretatul părinte S. Fl. Marian, academicianul Bucovinei, care a colectat mai toate manifestațiunile sufletești ale poporului nostru, a adunat și o mulțime de legende despre Maica Domnului, pe care poporul nostru, în sufletul seu adânc religios, o cinstește și iubește atât de mult.

»Legendele Maicii Domnului« adunate de părintele Marian, și publicate de Academia Română, fac un volum mare; totuși el nu cuprinde toate legendele frumoase în cari poporul nostru a căutat să-și păstreze credințele sale curate și naive despre cea mai cinstită de cât cheruvimii. Dovadă este legenda ce o dăm mai în jos, și care în forma și în motivele sale originale, foarte interesante, a ramas cu totul necunoscută harnicului adunător al legendelor românești.

Păstrată la biserica din Turdaș unde reformațiunea, lătită în câtva și printre Români, a lăsat urme, aceasta legendă este scrisă de un preot: »Adam din Turdaș,« la 1788, dar scrisoarea lui ni-se pare, din mai multe motive, numai o copie a unui text mai vechiu. Manuscriptul, 11 foi în folio, se

păstrează acum în biblioteca episcopiei din Lugoj, sub n. 34; a fost spus şi în Sibiu, când cu adunarea Asociaţiunii, la 1905, şi la Bucureşti, 1906, dar după cât am putut observa, n'a fost scoasă la iveală de nime.

Autorul sau scriitorul original al acestei legende ni-o prezintă în chipul unei predice de Crăciun, şi în felul acesta ar fi şi una din cele mai vechi predici ce se cunosc la noi. Decât că numai titlul, şi începutul îi este a predică: *Căzanie la Naşterea Domnului Christos*, căci toată «predica» e numai legenda povestită aşa cum o povesteşte poporul, până la oarecari influenţe cărturăreşti. — Începutul, care ar fi să-i dea forma unei căzaniei, se vede, cum se porneşte de greu, cum şchiopătă... «Oratorul» tot chiamă pe ascultători să asculte! — dar până ce nu prinde firul măestrit al legendei, n'au ascultătorii ce asculta, şi el n'are ce cuvânta. Cum prinde înse a mână acest fir, — primit din vremuri bătrâne, păstrând urmele graiului arhaic, care trece peste pragul veacului al 18-lea, — căzania sau mai bine legenda curge ca un păraiaş de munte printre flori pline de miresme. —

În undele lui se văd sentimentele curate ale sufletului creator, care este sufletul evlavios al poporului românesc. De aceea luăm cu drag din acest isvor tot ce ni-s'a mai păstrat, cum este şi aceasta frumoasă creaţiune. Eată-o:

Legenda dela Turdaş.

S'ascultaţi, Dumneavoastră, cu toată inima, ca să aflaţi dela Dumnezeu plată. S'ascultaţi de acest sfânt praznic, despre care toţi prorocii au prorocit şi cu mare jelanie doriau să-l vază, că le era făgăduit să nu moară, până nu pot vedea cu ochii pe Domnul Christos, Fiul lui Dumnezeu celui viu. Iată fraţilor până în şase mii de ani oamenii toţi, câţi erau din

Adam și Eva născuți(?). Iar dacă se născu Christos în Vifleimul jidovesc. Iar să ascultați din cuvintele sfintei scripturi dela Matei, începutul mărturisește.

Fraților, iar ascultați, să răspundem noi chiar și de rândul praznicului de astăzi, cum mărturisește sfânta scriptură (că nici ingerii n'au știut taina minunată). Întâi să cuprindem știință despre rândul Mariei, fata lui Achim și Anei. Din cetatea lui de moșie a fost dintre cei 12 sfetnici și îmbătrânise cu jupăneasa sa și foarte fecer' milostenie săracilor și soliilor, iar ei coconi nu fecer' la olaltă. De aicea li-se întâmplă a fi scărbiți de preoții Ierusalimului, că le zicea să fiți oprîți dela biserică până nu veți aduce și voi rod trupesc să slugească la biserică. Că în vreme de demult ce cocon se naștea întâi îl închina de slujia biserecii. Și zicea, că cred că de v'ați ruga lui Dumnezeu și la bătrânețe vă va da cocon, iară de vă veți ruga lui Dumnezeu și de nu veți naște coconi, să fiți oprîți dela biserică. Atuncea plecară cu obidă din biserică și Ana și plângea, că se ținea de cinste foarte și-l scoaseră din biserică. Atuncea cu suspîn și cu lacrimi învăța ruga, ca doi înțelepți și grăi Achim cătră Ana: Dulcele meu soț, întră într'una din cămărele noastre și te roagă lui Dumnezeu și fi pe rugăciune până a treia zi, iară eu mă voi duce în munte; acolo mă voi ruga lui Dumnezeu Sabaot, doară ne va milui să nu fim întru atâta supărare și obidă la bătrânețele noastre. De ce plânseră amândoi cătră Dumnezeu, iară dacă umpluse trei zile fiind ei în rugăciune cu lacrimi și nemâncând nimica, atuncia eșia Ana din cămăruța ei și plimblându-se printr'o grădinuță cu flori, i-se arătă o stălpăre cu flori și florile erau cu trei fețe. Intr'una era mireasmă, atuncea ele era alătura. Una era albă, alta era mohorită, alta era galbenă. Atuncea se sămnă sfânta Troiță înaintea Anei; iar întâia însămnă firea Tatălui sfânt, mai luminată, decât toate făpturile câte vecuiesc în lume; iar floarea cea mohorită însămnă cruntarea Fiului lui Dumnezeu, iar floarea cea galbină însămnă zrobirea. Atuncea cunoscu aievea să fie darul lui Dumnezeu spre dâșii, până la ziuă de născu o fecioară și-i puseră numele Marie. Iar dacă se întâmplară trei ani, atuncea era obiceiul între Israiliteni cine va avea fecior au

fată, întâi să-l deie să slugească la biserică până a fost de cunoscut, care va fi de prorocie au de căsătorie. Fiind Marie în vârstă, dădură-o părinții de o închinare bisericii, precum avea obicei cu toate fetele Ierusalimului. Cu multe stoluri de boerii și cu mare cinste și cu mare bucurie și veselie o duseră în biserică, în luna lui Noemvrie în 21. Și cu atâta frumusețe părinții Ioachim și Anna și-o deteră în mâinile preoților Ierusalimului. Și o închinare preotului celui mare, preot prorocul Zacharii, tata sfântului Ion. Dintre fete mai aproape decât Maria nu era de prestol, că atunci așa slujia tinerii bisericii, din mijlocul bisericii înaintea altariului sta tinerii înaintea celor bătrâni, deoparte feciorii, de altă parte fetele. Alătura într'un șireag. Și a slugit Maria 12 ani la biserică, tot în curăție și în rugăciune și în smerenie. Deci văzând Tatăl sfânt sfințenia și smerenia Mariei, trimise pe îngerul arhangelul Gavril, că eși Maria în plimblare în cetatea Nazaretului și frumos poclon îi aduse: un stâlpariu cu 12 flori, șase de o parte, șase de altă parte și între flori chip de om, cu stămă împărătească. Și dete Mariei și zise: Bucură-te de a-ți întinde mâna de a cuprinde aceasta floare. Și bine să știi, că de astăzi înainte vei fi maica Domnului și pentru tine mare bucurie va fi în lume. Că de acum la anul vei naște fiu și va fi numele lui Isus, care repaosează pe Cheruvimi și-l slăvesc toți îngerii. Acela m'a trimis să gâtesc sălaş la cinstit trupul tău.

Atuncia Maria cu smerenie căută și zise cătră îngerul să nu cumva fiu înșelată, cum a înșelat șerpele pe Eva, că crezu cuvântul acelu, ce nu-l văzu. Ce (ci) foarte te rog, să nu fie înșelăciune. Atuncia începu îngerul a spune tainele împărătești și darurile ce-i trimite mireasma Duhului sfânt. De aceea Maria purceasă târoasă și se umplu de gânduri și de mireasmă.

Iar în biserică slugi fetele cu smerenie și înfrânare și aștepta vremeaștere. Și mai mult gândia cum va da samă de naștere cătră pop(or)(i), deac o vor întreba. Într'acel chip fiind popii o preacepură, că nu-i slobodă Maria. Și cu toți o întrebară: cum poate fi acest lucru Mario? Iar Maria cu (supunere,) zise cătră popi: venit-a arhangelul Gavril la mine.

Dacă auziră pricepură darul lui D-zeu și începură a se bucura și a se veseli, unde văzură că în zilele lor se va ivi împăratul ceriului și al pământului.

După aceasta curând văzură, că adevărat a spus Maria. Popii Ierusalimului se strânseseră toți și sfătuind cum vor face de rândul Marii, ca să dea după un bărbat să poarte grije de Maria. Iar de nu va fi logodită, vrășmașii lui D-zeu ar fi ju decat de moarte pe Maria și că ar fi întrebat-o să dea samă de unde este tăroasă? Atuncia era obiceiul așa: că cine îmbătrânia, el se lăpăda, adecă se ierta de feciorii săi și vecinii și mergea de slugia bisericii. Atuncia Iosif logoditul Mariei încă lăsă 6 feciori și merse de slugi bisericii. Popii se sfătuiră că oare câți oameni să slugească bisericii din cei bătrâni, să-și scrie numele cine pe toiagul său și să le închiză în biserică până a doua zi, și pe care toiag se va arăta sămn, acelaia să-i fie logodită Maria. Și luară toate toiagele și le strânseseră în mijlocul bisericii și închiseră ușa bisericii și o pecetluiră și toată noaptea feceră popii rugăciune, ca să arate D-zeu, care va fi blagoslovit să poarte cinstea Mariei. Și când fu a doua zi merseseră popii și chieamară bătrânii, să știe cine-și toiagul său și așa facură și nici pe unul nu arată sămn, iar pe a lui Iosif crescuse trei odrasle verzi și fiind toiagul uscat. Dintre acei bătrâni nici unul nu știa pentruce le scriseră numele pe toiege. Iar popii chieamară pe Iosif în lăuntru bisericii și-i spuseră de rândul Mariei. Inșă în taină îi ziseră să primească pe Maria și să o țină ca pe o Maică, că pe sămnul toiagului încă a fost scris. Iosif nu putu face peste voia popilor, că fu a primii pe Maria și fără voia lui. Atuncia începu Iosif a susplina și a se tângul și a o muștra pe Maria și-i zicea: O vai de mine Mario, norul bătrânețelor mele și micșurarea căruntețelor mele! unde ți-e smericiunea ta Mario! sau unde ți-e cinstea, că erai mai cinstită, decât toate fetele Ierusalimului, iar acuma toate fetele se miră de tine și de numele tău cel cinstit! Nu ți-a fost milă de bătrânețele mele, ticălosul de mine și de zilele mele? Că eu fugii să nu port grija lumii, iar acuma mai împiedecat mă aflai cu o mie de părți. O dulcele mele căruntețe, iată eu vream să port grija voastră și

eream să slugesc lui D-zeu, pentru aceea eu dela casă fugii și . . . . . Ierusalimului de aceasta îmi părea că scap, iară eu în mai mare gâlceava mă aflai. O, vai de mine Mario! cum ochii mei în temniță rămaseră; da nu știi, Mario, cu câtă poftă te-au adus părinții în biserică mai aproape decât toate fetele Ierusalimului? Atuncia Maria cu smerenie căuta în pământ (privia) și mare greutate răbda și lui Iosif așa-i zicea, că ce nuți este destul, ci îmi zișeși cuvintele acestea obrazului meu? Pagubă că ce ai îmbătrânit lângă biserică și n'ai socotit învățăturile scripturilor și învățăturile prorocilor, ce au grăit, că din sămânța lui David se va naște Mesia-Christos. Nu mă muștra, o Iosife, că ce voiu să mă laud înaintea ta, că eu așa am nădejde, că sunt roaba Domnului, că eu bine știu, că nu mă va lasă D-zeu întru atâta obidă, câtă îmi ziseși tu. Ci nu te mânâia Iosife, că oare cine va naște dintru mine, bucura-te-vei că se va slobozi Adam cu tot rodul lui și se vor plini toate câte au prorocit prorocii. Iară Iosif nu asculta de aceste cuvinte, ci vru să o lase pe Maria și să se ascunză, iar îngerul Domnului veni în vis la Iosif și începu la acesta pentru Maria: Pentruce te gândești, s'o lași? și spune că va naște împăratul ceriului dintru cinstea Mariei, care se repausează spre Heruvimi și-l slăvesc Serafimii. Dacă auzi Iosif cuvintele acestea dela îngerul Domnului, tare-și bănul sfatul, ce gândi, și cu mare drag lua pe Maria, ca pe o maică a lui Dumnezeu.

Atuncia Iosif era din moșie din cetatea lui David, deci osebi lua pe Maria și merse la Nazaret. Atuncia era un împărat mare peste toată lumea, de-l chiamă Chezar August la Roma și era niște filozofi foarte cărturari la Ierusalim și că știa că nu va zăbăvi de va naște Christos, că ei vedea steaua Mariei în soare meazăzi. Când purceasă Maria tăroasă, aceștia era la Ierusalim, iar Chezarul August la Roma dela Apus, îl văzu soarele viind la amiază, în mijlocul soarelui văzu o fată și în brațele sale ținea un cocon și deasupra capului stema împărătească și sub picioarele lui stând luna, iar dacă văzu împăratul Romei, începu a face o biserică pe numele acelei împărătese și puse numele acelei biserici »Bojenită« și fu atât de mare, cât sfârși toată bogăția lui și n'o putu găti. Atunci

porunci să strângă dajde pe sama acei biserici și porunci și la Ierusalim, la Irod împărat. Irod porunci spre răsărit în toate părțile să scrie adoul împărătesc, de bărbat cu muiere trei denari, și porunci în toate părțile să-și dea dajdea la Ierusalim la împărat. Atuncea Iosif, logoditul Mariei, lua pe Maria și o puse pe un asin și merșeră la Ierusalim cu un boulean să-l vindă, să plătească dajde împăratului. De ce nu putură vinde bouleanul, ce zise Iosif: Mario, blem în cel orașel, în Vifleim, că am o vară primară, de o chiamă Salomie și jupânul ei Istrat, blem sălășlim până dimineața, că sunt oamenii noștri. Iar dimineața vom merge în târg, doar vom vinde bouleanul să dăm dajdea împăratului, și merșeră la casa lui Istrat. Și era o iesle de piatră și legară azinul și bouleanul. Merșeră în casă. Deci sosi vremea nașterii să nască coconul și eși Maria din casă pentru vrea (?) oamenilor. Într'alt nu știu merge, ce merse, unde era legat asinul și bouleanul și născu coconul. Și fu vremea al șeptelea ceas de noapte. Drept aci veni Salomie, jupâneasa lui Istrat și cu Iosif dimpreună. Și se mira de nașterea Mariei, cum născu coconul fără durere și fără simțire și fără osteneală. Și se află curată în naștere ca și după naștere. Atuncea și nește păstori a Vifleimului aproape de acel ținut de străjuia turma lor, iar ceriurile se deschiseră și multe stoluri de voinici îngerești străluciră și slăvia pe D-zeu cel de sus și peste pământ pace, între oameni bună vreme și grația păstorilor: Mergeți și voi în Vitleim, în casa lui Istrat și căutați ieslea dobitoacelor lui, că veți afla un cocon și pe Maria și bine să știți, că acela este împăratul ceriului și al pământului și acesta va veseli pe Israil și va deslega pe Adam din blăstăm. Iar păstori se mira și zise între sine: blem în Vitleim să vedem acest cuvânt minunat, care zice acum dela D-zeu. Și merșeră păstori în Vitleim și aflară pe Maria și coconul și Iosif și păstori începură a spune, cum li-s'a arătat dela cer stoluri de voinici și li-au spus să vină în Vitleim. Iară Maria asculta ce spunea păstori și se închina lui D-zeu. Și se întoarseră păstori foarte laudând pe D-zeu. Atuncea răsări și steaua vâlvă la răsărit și nu mergea ca alte stele și mergea mai pe jos și spre mează zi. Iar trei filozofi dela

Persida, unu-l chieamă Gașpar, altul Viltazar, altul Milchior, ei dacă văzură steaua, foarte bine cunoscură, că s'a născut Christos și se sfătuiră ce-i vor duce sfinției sale poclon. Unul lua aur, altul tămâie, altul apă din flori, ce se chiamă smirună și luară zugrăvi cu ei, în ce chip vor vedea pe Christos, să-i scrie chipul. Iar dacă sosiră în Ierusalim și steaua tot mergea înaintea lor de le era povață, iar dacă sosiră în Ierusalim începură a înțelege din filozofi, unde va naște Christos; iară ei zicea: așa spun cărțile noastre, că în Vifleim este să se nască Christos. Aici înțelese și Irod împăratul dintru acei trei filozofi, că umblă după Christos și-i chieamă întâi și le zise: Fraților, iscodiți cu deadinsul, doară veți afla unde s'a născut coconul și veniți de-mi spuneți și mie să mă închin lui. Și se umplu de frică, că-și temea împărăția și a lui Chesar August dela Roma și de grabă scria carte la împăratul Romei cu olăcari și zise: să ști împărate, că-ți pierduși împărăția, că a născut un cocon împărat. Deci Kiri August nu putu isprăvi biserica și trimite la Irod împărat să piarză toți coconii dimprejur Ierusalimului și Chesarul împărat începu a plânge cu obidă împărăția. Iar acei trei crai filozofi dela Persida eșiră și purceseră din oraș, iar steaua le arăta și ei foarte se bucura cu bucurie mare și mergea steaua înaintea lor de era povață până merseră de stătură după casele lui Istrat. Merseră vărhovnicii și deschiseră vistieriile și duseră daruri împăratului Christos. Gașpar lua aur și-l duse lui Christos și se închina din genunche, și ziseră: Primește împărate împărate aurul, că ești împăratul ceriului și al pământului. Și vedea coconul în brațele Mariei cocon înfășiat. Al doilea filozof Viltazar lua lângă sine zugravul și intra unde era coconul și-i dusă daruri tămâie albă și zise: Primește Doamne, tămâia ca unul ce voiești mireasmă, că Sfinției tale nu-ți trebuie îmbrăcăminte trupești, ci-ți trebuie slujbă cuvântătoare. Atuncea fu în față pruncul de 12 ani și așa îl scrisă zugravul și se închină lui. Al treilea filozof Milchior iar lua zugravul și intră unde era Christos și duse dar apă din flori, ce se chiamă smirună, cea mai scumpă dintre toate apele câte-s pe lume. Primește Doamne, că tu ești Christos Fiul lui D-zeu, ce ai venit să ne

rescumperi pe noi de moarte și știm că vei muri pentru noi și iar vei învia și te vei ridica în slava Părintelui și ne lași nouă împărăția ta și se închina Sfinției Sale. Iar zugravul a scris om ca de 33 ani. Și sfătuiră filozofii să meargă pe la Irod, să spue cum s'a văzut coconul în trei chipuri. Iar îngerul Domnului veni la filozofi și le zise să nu meargă la Irod, ci pe altă cale să meargă la țara lor. Și intrară filozofii și se închinară Mariei și coconului și luară ziua bună și lauda pe Dumnezeu.

Iară Irod împăratul dacă a văzut că l'au bajocorit acei filozofi mâniându-se ca un leu turbat, strigă curtenilor: curând să mergeți în Vifleim și câți coconi veți găsi toți să-i perdeți pân' de trei ani și mai mici; și așa se gătiră vrășmașii, iară îngerul lui Dumnezeu veni la Iosif și zise: Scoală și ia coconul și pe Maria și fugi în munții Egiptului, că va cere Irod viața coconului. Atunci se pomeni Iosif din somn, puse pe Maria pe asin și Iosif trăgea asinul de frâu și să duseră în codrii Egiptului, iar într'aceia codrii să ținea doi tâlhari și să ținea tot cu tâlhăritul și amândurora le era muierile bolnave, că născu-se amândouă prunci, iară a unuia era mai rău beteagă. Iar tâlharul cel cu muierea mai rău beteagă căută și văzu pe Iosif trăgând călușa lui de frâu și Maria ședea pe azin cu coconul în brațe. Atuncea cel tâlhariu cu femeia beteagă văzu pe Iosif cu Maria și zise cătră celalalt tâlhar: soațe, las' ce voi dobândi acuma să fie pe norocul meu, că văz viind un unchieș cu o nepoată tinără cu cocon în brațe, doară va hrăni și pe coconul meu să nu moară, că eată muierea mea ca și moartă e, iar după aceasta ce va veni va fi spre norocul tău. Aceasta fu ce zise Isaia prorocul în 11 cap, că va mânca lupul cu mielul la o tufă și nu va îndrăzni lupul mielul a (sfășia, strica). Și șezu Iosif cu Maria în munții Egiptului în 676 zile. Apoi veni îngerul lui Dumnezeu la Iosif și-i zise: Scoală și ia pe Maria și coconul și pas la Nazaret cum să se împlinească cuvintele părintelui Savaoth, că dela Nazaret(? Egipt) voi chema fiul meu, ca să cheme numele lui Isus Nazarineanul. Deci muri chezarul August și Irod împărat. În locul lui Irod împărații Pachida și Christos merse în

Ierusalim. Cei doi copii ai tâlharilor: unul l'a chemat Tozma, carele au supt la Marie cu Isus, iar celalalt Guta. iară când'au răstignit pe Christos, au răstignit și cei doi tâlhari; iară Tozma cel ce se zice Varaba (Tozma) de a dreapta, că zise: Pomene, Doamne, când vei veni întru împărăția ta! și merse în rai. Iar cel din stânga hull, pentru aceea merse în muncă. Că nu a fost blagoslovit ca cel ce a supt la peptul Mariei cu Isus. Deci dacă trimise Irod de perdu coconii de doi ani și mai mici patrusprezece mii. De ce ascultați creștinilor ce nor greu căzu pe orașul Viflaimului, că toți coconii periră unii tăiați pe alții îi aruncă în . . . . . ca niște lei turbați, că nime nu-și putu scăpa coconașul lui, ci din brațele mumânilor lua coconul și-l tăia. O amar Vifleiului, că pe unii îi despica, iar pe maice peste obraz le lovia și alții îi sugruma și cânilor îi arunca, iar maicele lor se tăvălia pe pământ și-și bătea peptul cu amar. O spurcate și păgâne Iroade, că multe maice pedepsiși și pe mulți perduși! Și striga maicele și glăsuia: O vai de noi, pedepsite de noi! Și era cu pepturile tot crunte. O, amar Vifleiului. Atuncea coconașii care nu muriră în sânge să tăvălia și pe maici mângăia, că le dede Tatăl Sfânt înțelepție: O, maicele noastre cele cu obidă, lăsați obida voastră pentru moartea noastră, că pentru sângele nostru avem nădejde, să ierte păcatele voastre, pentru împăratul nostru pentru Isus Christos. Iar pe noi ne va împreuna cu pâlcurile îngerești, că pentru împăratul nostru murim.

Atuncea fata lui Irod Rachila s'a umplut de plângere, că ar fi vrut să aibă un cocon să piară cu acei coconi ai Viflaimului. Atuncea zise Rachila: O, preamilostive părinte Sabaot cum te înduraș a lăsa fii lui Izrail întru atâta plângere. Pentru nebunia tătâne-meu Irod și zise Rahila taicăso pentru nebunia ce făcuși o Iroade, decât te aflași în necredință, mai bine să nu fi născut, că azi dela Dumnezeu ca din vis grăindu-mi, că 6 biciuri vor slobozi pe capul tău, Iroade. Și cum săvârși Rahila cuvântul, iacă din trupul lui Irod începu a eși păduchi fără de măsură și ziua și noaptea. La al II-lea biciu pielea de pe trupul lui toată căzu jos. Al treilea biciu: foame-l cuprinse și ziua și noaptea toată vremea, și soț nu mai avea. Al

patrălea biciu: tușitu-l cuprinse. Al cincilea biciu: că vermi, putrejiune în lăuntru-l săpa și-l mânca. Al șasălea biciu: însuși pe sine s'a omorît și moartea lui așa fu: curățându-i inășul un măr să-i dea să mănânce îl dăduse și de greu boalii năvăli s'apuce cuțitul, să (se) junghe, dela inăș și năvălind i-se rupse toate încheieturile trupului lui și așa căzu trupul în toate laturile și purceasără vermii din trupul lui . . . . . și-l sfârșiseră, nimica de el nu se alese. Așa fu sfârșitul lui Irod și nimic din trupul lui nu-l îngropa numai ce zidiră și ușile și ferestile cu piatră pentru păduchii și vermii și . . . așa fu îngropăciunea lui Irod. Și se umplu cuvântul Rahilei, fetei lui. Deci în locul lui Irod pe Rahila puseră să împărătească în Ierusalim. Și când se umplu vremea să iasă Christos din Egipt, el merse în Nazaret, ca să fie numele lui Nazarineanul. Și din Nazaret se va porni lucrul lui Christos și când se umplu 676 de zile, atuncea a intrat întâi Christos în Ierusalim. Atunci August împăratul dela Roma a murit și a rămas în locul lui . . . . . împărat și acela au gătit biserica Romii. Acesta este cuvânt despre nașterea lui Christos, ce și noi, fraților, să prăznuim lui Christos cu inimă curată, că-l avem dela Dumnezeu acum și pururea și în veci Amin.

Serisori și răvașe.

De la Oradea-mare.

— Octobre n. 1907.

Crișul repede duce spre Tisa frunze îngălbinite, ce cad din greu de pe arborii tomnateci, și în melancolia de toamnă, ori cât de călduros mai zimbește soarele, se amestecă un fior de durere. Toamna e doar nu numai cules de vii, cu vesel chiot și cântec și alaiu, ci e și jalnica zi a morților, ce se înfășură cu foi îngălbinite, udate de lacrimi și brumă. Și nu știm totdeauna

când aruncăm țerina pe un sicriu, ce se coboară în sinul pământului, că ce îngropăm — un om, sau o lume ?

E firesc, ca betrânii se moară și tinerii să trăiască și — să muncească. Dar e dureros, e de două ori dureros, când bătrânii harnici mor, fără ca în urma lor să resară, dornici de larg teren, muncitori pricepuți, sau mai pricepuți. E din cale afară dureros când șirurile rupte înseamnă pierderi de teren, și când melancolia toamnei îți face fiori de moarte, de perire.

Pe malul Crișului, în acest oraș al vieții vii, alergătoare — unde odată și comerțul mărfurilor era românesc, și comerțul de idei românești era viu în jurul unui arhieru, ear acum e numai un fel de comerț, cel jidovesc, — era o casă modestă, pe lângă palatele ce o împresoară, dar curată și prietenească, care era în acelaș timp și salon de primire, și atelier de muncă sufletească.

Casa mai e, dar cum s'au schimbat toate în jurul acestei rezidențe modeste a staruitoarei »Familii.« Ea a încetat dintre cei vii; sufletul ei s'a mutat dintre noi; salonul s'a închis — cine știe cui se va deschide — atelierul s'a desființat. De abia uneltele se mai văd aruncate, gata să se împrăștie în colo și încoace. Bibliotecile își primesc partea lor de moștenire; se vor înfrupta unii și alții, din agonisita Părintelui de familie, dar ei nu vor mai fi propoveduitori, ca el, ai cuvântului, ci cel mult gustători tichniți ai moștenirii.

Și aci simțim durerea cea mai mare, că se desface o vatră, în care 40 de ani s'a păzit și păstrat focul sacru și nu este, nu a fost nime, care să iee în grija sa vatra familiară și să nu lase focul să se stângă. Aci e semnul sărăciei noastre de duh, și ori cât ne am amăgi cu redeşeptarea, de o clipă, cu isbânda de acum, trebuie să ne dăm seamă că în cele culturale avem mult de făcut, pentru ca să acoperim regresul. —

Ori cum Iosif Vulcan a sfârșit-o frumos. Și-a vezut opera sa favorită în culmea gloriei, încununată și preamărită. Și după ce a dispărut în ceea lume în nori de tămâiere, s'a dus și el în urma ficei sale — »Familia«, urmat de aceeași cinste, înveluit în aceeași manta de purpură a stimei publice. —

Pe masa lui de scris — frumoasa masă de stejar, sculptată — condeiu rugineşte; dar o mulţime de scrisori şi telegrame vestesc, că nu numai d-na Vulcan plânge, şi deplânge, ci lamura neamului întreg ia parte la durerea ei. Am frunzărit aceste scrisori şi culeg cu drag câteva floricele din cununile ce au acoperit cosciugul neobositului muncitor al condeiuului cultural:

»Intreagă naţiunea română e însă în doliu prin moartea lui Iosif Vulcan, căci s'a dus dintre noi un suflet nobil, carele a jertfit toată viaţa sa numai pentru deşteptarea şi luminarea neamului românesc, o viaţă întreagă a jertfit pentru dezvoltarea şi răspândirea literaturii române; teatrul român din Ungaria numai lui are a-i mulţami existenţa sa.

Emanuil Ungurean (Timişoara).

»Defunctul lasă în urmă un nume respectat de toţi, cei ce l'au cunoscut şi o memorie scumpă şi venerată întregului nostru neam.

Maria Iacob Negruzzi, (Trifeşti).

Maria Gr. Maniu, soţia fostului academician scrie: »Sunt rarii oameni onesti muncitori, cât mai rar sunt aceşti oameni când pe lângă multe şi frumoase calităţi posedă pe aceea de bun patriot«.

I. Kälinderu, zice:

»Am pus chiar fotografia sa pe masa mea de lucru, căci am apreciat totdeauna pe afabilul coleg Vulcan, cu care eram de mulţi ani în relaţiuni amicale.

Di Alesandru Mocsonyi:

»Deplângem cu toţii un fiu devotat al neamului, un distins anteluptător al culturii naţionale«,

Mult adevăr în această constatare:

»Să răreşte şirul bărbaţilor de însemnătate fericitului şi se înmulţesc epigonii. Cu inima plină de durere nici nu încerc consolare.

Eug. Pop.

Dr. P. Oprişa face următoarea apreţiare:

Nu numai a cultivat literatura şi arta naţională, ci pretutindeni... ca president al Thaliei române sămăna buna înţelegere, iubirea frăţească, pacea, însufleţia inimile, săminţe din

cari trebuie să crească adevărata putere și fericirea neamului nostru.

*

Dintre telegrame încrest acestea mai puțin banale:

Academia a pierdut în soțul D-V. unul din membri mai de frunte ai ei, care a conlucrat la dezvoltarea acestui institut de cultură în timp îndelungat,

Saligni, președintele Academiei.

A fost un suflet, deci nu a murit.

Zah. Bârseanu.

Iosif Vulcan trece acum în »Panteonul Român«. »Familia« lui îi deschide ușa nemuririi. »Thalia« română îl jelește și noi toți deplângem încetarea celui mai stăruitor muncitor cultural.

Dr. E. Dăianu,

Deplângem și noi pe cel ce o viață întreagă a muncit în ogrorul ziaristiceii române. —

»Unirea«.

Ca tot Românul de bine deplâng pierderea ilustrului bărbat.

Dr. C. Meseșan. Șimleu.

Președintele »Asociațiunii« noastre, preocupat și de îmbogățirea muzeului național, și de cinstirea cuvenită a bărbatului, care singur a purtat un steag, ca cel al întregului comitet, și al tuturor comitetelor, — a cerut dela D-na Vulcan pentru muzeu corespondența fericitului în Domnul. Corespondența aceasta va avea desigur prețioase momente pentru istoria culturală a Ardelenilor, și va ajunge astfel la un loc potrivit. Prestimata D-nă Vulcan, ori cât ține la lăsamântul acesta prețios, și tocmai pentru că ține la el, s'a învoit bucuros să-l treacă în posesiunea Asociațiunii, dimpreună cu toate acele prețioase trofee, pe cari i-lea adus iubileul de 40 ani ai »Familiei«: 3 cununi de laur în argint, și câte-va tablouri prețioase.

Astfel în curând Iosif Vulcan își va ocupa locul în »Panteonul românesc«, la care »Familia« i-a deschis ușa, pentru ca să ducă și în acest gol, că e la început, bogăția muncii sale, de 40 ani.

Frumoasă încheiere și melancolic de tristă ca o zi de toamnă.

*

Muzeul național din Sibiu.

Pentru a scăpa de melancolia aceasta trec Crișul de cea parte, și acolo, pe urmele altui Vulcan, — căruia acest acum reposat numai nepot i-a fost — găsec o altă vatră de cultură, care e în plină întărire și împrejmuată de strălucire. Aci se păstrează — pietri scumpe în cadre aurite — amintirile acelor opere clasice ale luptelor sufletești și ale creațiunii ingenioase, pe cari Samuil Clain, George Șincai, Petru Maior și alți luceferi le-au pus tribut de recunoștință înaintea mecenatului lor și al culturii prigonite. Actualul urmaș al lui Vulcan, suflet cult în toată privința, a înțeles să dea locaș potrivit și acestor comori în strălucita rezidență, care însași e o operă scrisă în piatră

grăitoare. E ca și un templu locașul anume făcut bibliotecii, în care, la porunca arhiepiscopului, harnicul preot Nuț a făcut o rânduială de model. Sala cea mare, — arhiv și bibliotecă — servește uneori și de sală de ședințe, de sinod; așa e aranjată. Și ce frumos ar fi a vedea cât mai des întrunirea luptătorilor dela sate în jurul șefului lor în societatea marilor spirite, cari și-au depus roadele sufletesti în saltarele ce-i împrejmuie! Ce înfrățire faptică a bisericei și culturei, înfrățire care bisericei unite i-a dat oarecând toată slava în mijlocul neamului românesc, și care nici odată nu este iertat să înceteze.

Din sala cea mare se trece într'una mai mică, în care sunt mai multe scrine cu cărți. Doue mai mari sunt pline de manuscrise.

Aș fi ispitit să petrec luni și ani de zile aci, dar n'am vreme, decât un ceas doue. Iau întâmplător câteva volume a mână și iată peste ce dau.

Un volumuș 8° mic, scris frumos cu cirile, se întitulează »*Epistolie de învățătură*«. Este cunoscuta »epistolia Domnului, picată din cer; după ea urmează »Litia Preasfintei Născătoare de Dumnezeu«. La amândouă văleatul acesta:

»Scris'am eu diacul din varmeghea Crasnei anume din Peceiu, Anii D-lui 1733«. O notă spune, că o au cumpărat »Bolojan Ion și o au dat în mâna diacului, anume Dumitru, pentru sufletul Dumi-sale și... la sfânta biserică să nu o țină închisă (!)«.

Lângă ea găsește o altă cărticică:

»Călindariu acum întâie românesc așezat de pe cea serbească pe limba românească, pre o sută de ani, ca și cel slovenesc într'acest chip a fost, fiind de un astrolog la Chiev scos de un mare Dohtor Muscal, s'a tălmăcit într'acest chip acum iscodit și precum am aflat întrăcea limbă nouă sau dat în Brașov, Febr. 20, 1733.«

Intr'o legătură învecinată sunt condolențele Episcopilor și capitelor exprimate cu prilejul morții Episcopului Vas. Erdély, dela 10 Aprilie 1862. Chiar lângă ea este un caiet de 13 pag. elegant legat (nr. 136) întitulat *Eucharisticon*, care cu-

prinde, într'o scrisoare caligrafică, cu litere latine, cuvântarea pe care Episcopul Vas. Erdélyi a rostit-o cu prilejul sfințirii sale întru arhieru, la 1843.

Cetesc cu plăcere acest cuvânt cuminte, românesc, înveșmântat cu buna ortografie a literilor străbune.

După părți de doctrină generală, eată una subiectivă, în care se oglindește sufletul noului arhieru:

»Cunosc io bine și pricep datoriile mele, care sunt împreunate cu darul cel din mânil Tale mie împărtășit. Orbilor povățuitor, întru întuneric lumină, celor mici și tineri învățător, lumii luminător, văduvelor și săracilor ajutător, mahnitelor mângăitor m'ai pus pe mine astăzi. Mi-ai încredințat o eparchie foarte mare și imprăștiată, care se întinde dela Tibisc și dela marginea Ardealului până la marginea Dunării. Mi-ai arătat Țarina întru care Episcopii cei ce au fost înaintea mea singuri au secerat, iară io acum cel mai puțin rod, numai întru oștiri, întră primejdii și cu multă osteneală am de a culege. Mi-ai dat mie un câmp și un pământ plin de spini și de mărăcini spre lucrare dară prejudețile din veacuri rădăcinate, ura și pisma lățită, neștiința cu voie agonisită, multe și grele împedecări pun întru lucrarea pământului celui D-zeesc«.

Cu toate greutatele nu desperează, pentrucă are încredere în D-zeu, și are drept model pe cel ce la sfințit pe el, Episcopul Ioan Leményi, fostul protopop al Clujului.

După ce îi arată virtuțile, mai ales zelul propoveduirii cuvântului și apostoliceasca visitare a satelor, zice noul vlădică:

»Astăzi s'a făcut întru noi noua legătură a dragostei, când din rânduiala pronii D-zeești prin Tine m'am făcut episcop și dimpreună nou temeu s'a pus iubirii între oile turmei mele și întru ale tale, care de un sânge și de un neam sunt strănepoți alui Romul«.

Cuvântarea se încheie astfel:

»Mai pe urmă io apropiindu-mă acum cătră sftul altar spre șerbirea lui D-zeu, pe toți vă rog, ca să împreunați evlavia și ferbintele voastre rugăciuni cu ale mele, ca pârğa jertfei mele cei arhiereschi, căre pentru bună starea sfințel

lui D-zeu biserici, pentru pacinica stăpânire a împăratului și Stăpânului nostru celui pământesc, pentru toată preoțimea, pentru orașul acesta și locuitorii lui, *pentru binele și înflorirea Neamului nostru românesc*, o voi aduce înaintea lui D-zeu, dătătorului de bine, să fie bine primită! Amin!»

Zicem din toată inima a min la acest cuvânt dela 1843, care și azi ar stoarce însuflețite »aminuri« din inimile credincioșilor.

Timpul prea scurt pentru astfel de petrecanii mă silește să părăsesc acest locaș de rodnică înfructare sufletească; și plec cu nădejdea că din acest fel de cuprinsuri va eși mântuirea noastră prin litere și muncă de cultură.

Peregrin.

Intre două lumi culturale.

— Studii din istoria luptelor bisericeii române. —

I.

Cultura grecească și cultura latină.

Mulți învățați, cari pătrund filozofia istoriei, susțin cu drept, că desbinarea bisericilor: resăriteană și apusană, e o chestie de cultură, al cărei izvor se reduce la antagonismul de rasă, ce era din vechime între Greci și Romani.

Cultura grecească s'a înprimat în biserica creștină din răsărit, cea romană, sau latină, în cea din apus. Știut este adecă, că toată cultura modernă e fățul culturei acestor două popoare, căci cultura altor popoară vechi, sa primit și prefăcut în cultura specifică a grecilor și latinilor. Spiritul practic, ce caracterizează cultura latinilor, cu timpul a dat acesteia un sbor așa de mare, încât Grecii cu contemplațiunile lor, au rămas tare îndărăt latinilor, până ce cu încetul și-au perdut toată seva vieții proprie, necum să mai cumpenească ceva și în evoluția altor neamuri.

Popoarele cari în evul mediu năpădesc Europa și aici se încreștinează, pe lângă creștinism mai primesc și alte însușiri și așezăminte de ale Apusului, cari își au origina lor în viața publică și privată a Romanilor păgâni. Dela Grecii, afară de religia creștină — dar și aceea prefăcută după chipul și asă-

mânarea lor — popoarele noi aproape nimica nu au primit dacă excepţionăm puţina cultură teoretică a şcoalelor din Alexandria şi Antiochia.

Popoarele, cari fură încreştinate sub influenţa culturai romane, cu creştinismul acesteia primesc şi o bună doză de ură faţă de Greci. Asemenea şi Grecii bagă ură în ceia pe cari ei iau adus la lumina evangheliei.

Rivalitatea etnică şi politică însă nu se mulţameşte cu spărtura făcută creştinismului de până aci, că il împărţeşte în răsăritean şi apusan, ci îşi măsură puterile pe tarâmul acesta şi pe mai departe. Acum 400 de ani află de bine a dărăburi şi biserica apusană în germană şi romană, ca cea germană apoi să se poată de sine desbina: după cum vor pofti interesele potentăţilor de stat. Şi să nu crează cineva, că doară cu acestea sau încheiat desbinările mari¹⁾ din sinul bisericei creştine.

Până când vor fi state diverze şi neamuri diverze, creştinismul va continua a fire în desbinare. Dictonul profetic, de »o turmă şi un păstor«, e un adevăr, însă mai întâi trebuie să peară diverzitările de rassă şi de state politice, ca să poată urma unirea oamenilor, şi unirea credinţei lor religioase.

Zidul tras între bisericele creştine, ori cât de tare, a fost numai de grosimea unei loale de hârtie. Dacă alte ziduri despărţitoare nu ar fi, acest părete de hârtie, nu ar face spargere de cap, cu toate punctele sale teologice, cari se zice că l'ar acoperi şi susţinea.

Inzădar e, între împrejurările date, a se căzni: cu explicarea, înpuţinarea, ori ce e şi mai anevoios, cu ştergerea punctelor diferenţiali, religioase. Nu sunt atât religioase, cât culturale, politice. Chestiile politice apoi nu pot fi limpezite, cu atât mai puţin rezolvite de biserică, ci de aceia, cari le-au însghebat, şi cari au interes de a le ţinea tot mereu la suprafaţă. Când va fi sosit »plinirea vremii«, zidul despărţitor se ridică aşa, că simplaminte, se sfârtică zăpisul cu deosebitoarele puncte.

Când cu ocaziunea desbinării, Românii fură număraţi la biserica răsăritului, aceasta s'a întâmplat probabil fără ştirea şi voia lor²⁾ de aceea vedem, că au pândit ocaziunea, ca să

¹⁾ Despre desbinările mici, şi mai mici a căror număr e leghion şi nume babilon, nici nu amintim.

²⁾ Schizmă materială şi nu formală. Cnf. Epp. Radu pastorală iubileului unirii, an 1900, pag. 8—9. Deci în faptă, românii cari nu sunt sub ascultarea Romei nu pot fi încă socotiţi ca creştini refractari, desbinaţi şi schismatici. Altcum să nu-şi scape din vedere nime, cumcă

se reîntoarce la comuniunea acelor popoare, cu cari aveau legături de sânge, și dela cari popoare puteau aștepta ajutoare de tot felul.

Căutata vreme cu prilej, pentru Românii de dincoace s'a înbiat, când cu trecerea Ardealului sub aripile vulturului austriac. Astfel privind lucrul unirea românilor din Ardeal cu Roma, era firesc să se întâmple în cele mai dinții împrejurări favorabile, dată fiind firea și limba latină a Românilor. Prin acest fapt istoric, românii în mod natural au revenit la cărarea fără voia lor părăsită și dovedind o toleranță înăscută acestui neam³⁾ ei au revenit pe o formă, atât la *unitatea creștinească* a dragostei și ascultării, care este nota caracteristică și de temei a bisericii lui Christos, menită a cuprinde toate neamurile pământului într'o dulce frățietate — cât și la ogașa acelei *civilizațiuni latine*, care i-a trimis pe Români, ca o solie, ca o misiune spre răsăritul barbarilor, și care civilizațiune mai târziu, botezându-se, a înflorit în spiritul păcii și al dragostei creștine, pe ruinele vechiului imperiu păgân al vechilor Romani.

Eată de ce e interesant a observa și în jurul *unirei*, cum se va vedea în articolii următori, lupta între cele două culturi, grecești și latine. Ura grecilor, a făcut doar din cinstea noastră de latini, cea mai grozavă hulă, numindu-ne »lătină« »*letină spurcată*«, ear nația aceasta mărită românească⁴⁾, prin unire și efectele ei culturale, a schimbat »polecra în renume«⁵⁾ cum zice Alexandri.

Neamului grecesc, după Dumnezeu, nimenea pe lumea asta nu i-a făcut atâta bine ca și noi românii, și totuși nime nu ne-a hulit și nu ne-a stricat atâta, ca tocmai aceștia. Și că nu ne-au strivit de totului, e că nu au putut. Altcum ei până azi continuă a ne plăti binele cu răul.

Fost-au timpuri de acelea, când acești venetici se socotiau: ca acasă în țările românilor⁶⁾. Domniatele românești erau considerate drept moștenire legitimă a împărăției grecești⁷⁾. Capii

»biserica orientală univezsală«, ca *biserică*, nici când nu a fost declarată de papa în mod oficial și solemn, ca *schizmatică*. Până azi biserica catolică știe numai de persoane schismatice. Deci oficial este numai schizmă și schismatici. Ce e mai mult e vorbărie. *Nilles symbolae* I. 704.

³⁾ Hajdeu istor. toleranței relig. în România.

⁴⁾ În zisa lui Dem. Țichindeal.

⁵⁾ *Alexandri* »Peneș Curcan« strofa 2.

⁶⁾ Emilia *Cioran* »Călătoriile patriarhului *Macarie*« București 1899.

⁷⁾ *Jorga*. Ist. lit. relig. p. 163.

țarilor române începuse a fi introduși de greci în dipticul liturgiei⁸⁾ și se aminteau lângă patriarhul din Țărigrad⁹⁾, la locul rezervat din vechime împăratului grecesc.

»In București și Iași se refugia sângele cel mai prețios al creștinătății răsăritene, pentru a fi aruncat apoi cu forță, până la extremitățile corpului ortodox. Acestea două orașe cuprinseseră, resumară, adăpostiră tot ce era mândru și luminat între creștinii supuși Sultanului«¹⁰⁾; cu o vorbă, pământul românesc era lumea grecilor și Bucureștii metropola ortodoxiei orientale.

Tot cu aceeași recunoștință tradițională, cu care a fost poporul grecesc¹²⁾ față de poporul românesc e și patriarhul din Constantinopol față de ortodoxia românilor.

Acest patriarhat nu e, și nu a fost o instituțiune internațională, universală, bisericească, ci o oficiină particulară a națiunii grecești, care sub masca de hovnicească a lucrat veșnic pentru panelenism. Și-au răpit¹²⁾ atributul de »univerzal«, nu pentru că să fie părintele comun ortodox, al tuturor orientalilor, ci ca să fie grecul ortodoxilor din toată lumea.

Tendința patriarhilor nici când nu a fost promovarea binelui bisericeii univerzali, ci întărirea cu ori ce preț a hegemoniei grecești pe teren bisericesc și în consecvență și pe cel politic și național. Când a venit vre-odată în conflict patriarhul cu grecii săi pentru interesele altor creștini¹³⁾ negreci? De când există altar și catedră creștină în Constantinopol și cari sunt acei titulari cari nu ar fi fost de neam grec?

Dacă la aceasta nu putem căpăta răspuns ne îndestulim și mai cu puțin. Să ni-să spună numele aceluia arhieru: român, rus, sir, arab etc. carele a liturgisit odinioară în limba maicii sale în »marea« biserică a patriarhatului icumenicesc din Țărigrad?

Pe tronul înalt al S. Petru din Roma sau urcat și perondat tot felul de neamuri, și de acolo din înălțimea independenței și neresponsabilității omenești, s'a întins ajutor neamu-

⁸⁾ G. M. Ionescu »influența culturii grecești«. Bucur. 1900 pag. 18, 42, 278 și »Revist. Teologică« Iași an III. pag. 410—411 nr. 52.

⁹⁾ Jorga lit. I., 30, 42.

¹⁰⁾ ibid. 59.

¹¹⁾ Năravurile simple ale patriciilor romani le-au stricat grecii vechi. Pe ale boerilor români le-au stricat grecii ortodoxi.

¹²⁾ La 587 Ioan postelnicul (nesteutes). Spre a-l rușina papa Grigorie cel mare în 602 introduce titlatura de »servul servilor lui D-zeu«.

¹³⁾ »Foaea biser.« Blaj 1883 pag. 16, 144—148.

rilor asuprite, ba la nevoie să aruncau trăznete și fulgere de cenzură sufletească, peste capetele celor ce nu voiu să îndrepte răul făcut¹⁴⁾.

Mitropolitul român unit a pontificat liturghie românească la altarul bazei S. Petru. Predică și cântare românească se aude întră zidurile Vaticanului. În biserica latină catolică din București sa oficiază și predicat românește; în seminarul catolic de acolo se propun românește unele discipline teologice. Până și din biserica cultului ungurești din Pesta, nu e izgonit, încă ritul și cântarea noastră. Când va afla intrare un arhiereu din Caransebeș, ori Jași, în biserica ortodoxă din Atena, Moscva, ect. ca să se închine acolo lui Dumnezeu românește? Heu quantum distat una ab altera?

Ca să nu fim invinuiți noi uniții cu nedreaptă judecată despre patriarhul din Fanar, când îi zicem, că nu l'a durut nici când capul de ortodoxia neamurilor, ci numai de elenizarea ortodoxilor pretutindenea, cităm puțin din operele unor mari scriitori români, în aceeșă vreme și membri ai ierarhiei ortodoxe:

»Biserica din Constantinopol, primind din timpul împăratului Leo caracterul grec, căuta sub forma de uz religios a grecești pe toți creștinii. După distrugerea imperiului bizantin, grecești rămași în Fanar, căutau sub forma religioasă de a face cuceriri politice; lucru care sa petrecut cu românii din principate, până în timpul domniei fanarioților¹⁾.

»...Însuși patriarhii din orient nu sunt de cât capi naționali... Patriarhia de Constantinopol, deși ajutată de pozițiunea sa ca cap spiritual al tuturor creștinilor ortodocși din orientul otoman... ea nu a putut lucra altfel, decât în interesele imperiului turcesc și apoi ale națiunii grecești, din care se alege patriarhii¹⁾... Ortodoxia română nu sa ținut, păstrat și apărat de patriarhia icumenică, ci de națiunea și clerul român.

»Biserica din Constantinopol, după ce primise un caracter grec, încă de pe timpul împăratului Léon³⁾, practica preceptul de a grecești pe toți creștinii ortodocși sub forma de uz religios. Bisericile ortodoxe au fost într'o luptă continuă și surdă

¹⁴⁾ Callinic patriarhul, care a afurisit unirea lui Atanasie, zice, că patriarhul e numai manciplul turcilor (marfă Nilles l. c. 105. Apoi că acest patriarh pe vremea împăraților bizantini, tot numai unealtă era în mâna împăraților, o probează d-l Ionescu o. c. 28 și Melhisedec în cronica Romanului l. 85.

¹⁾ Nic, Mateescu »petru Movilă« București 1896 pg. 30, teză de licență în teologie,

³⁾ De aici e ușor să ne explicăm de ce toate popoarele ortodoxe, deloc când scapă de dominația Turcului, lucrul prim ce-l fac e,

cu agenţii Fanarului, cari urmăreau cuceriri politice, dar forma li-a fost totdeauna religioasă până la începutul secolului al 18-lea, când cu domnitorii fanarioţi agenţii patriarhiei căutau a face din ţările române neşte centre politice religioase, de unde să reînvieze vechiul imperiu bizantin cu caracter curat elin¹⁾.

Cu excerpte de acestea am putea umplea tomuri întregi. Dar pentru cel ce are ochi de văzut şi urechi de auzit ajung ceste trei, aici mai fixăm acum nu vorbe goale, ci unele fapte antinaţionale şi anticreştineşti a păzitorilor ortodoxiei din Roma nouă.

În 1813 Mihai C. Boiagdi, învăţător în Pesta²⁾, publică pentru prima oară gramatica macedo-română. Eată cum ni-o închină luda din amvonul patriarhal: »Aflu că se răspândeşte cartea unui blăstămat, rătăcit al bisericei, anume Boiagdi. Scopul acesteia este de a combate limba greacă din uzul credincioasei noastre turme. Comunicaţi afurisenia noastră acelor cari ar da crezământ spuselor celui eretic contra limbei, în care a vorbit şi vorbeşte Dumnezeuire«.

La oameni de aceştia nu în fruntea bisericei icumenice li-ar fi locul, ci în balamucul oraşului.

În anul 1904 preotul român din Bitolia, Teodor Constantin, pentru că s'a declarat de român şi slugia româneşte în familie, a fost excomunicat de patriarh¹⁾.

În anul următor, neşte presbiteri români din Moldova au liturghisit româneşte în Constantinopol, nu în vreo biserică grecească, cu atât mai puţin în catedrala (ce nici nu există) patriarhiei, ci în o biserică rusească²⁾. Pentru aceasta faptă, sinodul patriarhiei are cutezanţa să facă protest la primatele român din Bucureşti şi să cvalifice lucrul »drept sacrilej«.

că se deschiaptoră de patriarhat, creându-şi bisericile lor naţionale. Dacă patriarhul nu a fost decât şef naţional al Grecilor şi nu avocat al bisericei universale, ce lipsă mai e de un astfel de cap naţional grec, în sionul unui popor devenit liber.

¹⁾ Melchisedec. »Papismul«. Bucureşti, 1883, pg. 87 şi 98.

²⁾ † 474.

¹⁾ Epp. Ghenadie *Enăceanu* »Petru Movilă«. Bucureşti, 1882, pg. 224.

²⁾ »Gazeta Transilvaniei«. Braşov, 1885, nr. 40.

¹⁾ »Unirea« Blaj, 1904, nr. 16. pg. 152.

²⁾ eadem 1905, nr. 19, pg. 159.

Acum câţiva ani, când fostul primat din România, Ghenadie, umblând printre Românii macedonieni, a aflat de bine a le slugi româneşte, patriarhia cerea, ca sinodul arhieresc al României să pedepsească pe Ghenadie pentru vina canonică, că a slugit româneşte un Român la Români aflători nu în ţara grecească, ci în ţara turcească. Când arhierul Vulpescu în meetingul din Bucureşti ținut anţart, a avut bunul simţ de a vesteji maltratările bandelor greceşti, săvârşite contra fraţilor noştri din Macedonia pentru alipirea lor la limba maternă, patriarhia iară avu nutra a se îndrepta cătră sfântul sinod al României, că vezi Doamne, Vulpescu ar contraveni canoanelor cari opresc clerului îndeletnicirea cu politica.

Ne oprim de a mai inregistra lucrurile acestea, ziarele noastre şi așa sunt pline de ele.

Despre prigonirile Românilor macedonieni mai vechi prin clerul grecesc, dă seamă »Biserica română ortodoxă« din Bucureşti la anul 1880, pg. 536—544.

În opul său »Uniunea« d-l protopop Dr. G. Popoviciu zice¹⁾ în prefaţa cărţii, că scopul i-a fost ca să contribuie cu acea lucrare la cimentarea Românilor cătră biserica răsăritului, adecă a patriarhiei din Constantinopol, căci »acolo e depozitul doctrinei curat apostolice şi că acolo ar fi lumina adevărului²⁾. Absit³⁾.

Nu cred, că un suflet românesc să se mai dorească cândva în legătura aceea, în care Grecii se află conducători.

Ei, dacă e să se adune la un loc, adune-se, în numele lui Dumnezeu, ei de ei numai şi atunci e Domnul în mijlocul lor şi nimene contra lor. În răsărit e acum horror vacui groaza golului şi uriciunea pustietăţii. Numai e lumină acolo, decăt cel mult mărturia¹⁾ luminei, adecă bezna lui Antichrist sau a lui Mohamed*).

Stefan Pop.

¹⁾ pg. IV.

²⁾ ibid. 252.

³⁾ Rom. XI. 2.

¹⁾ Ioan, I. 8.

*) Articolul de faţă este un fel de prolog la o serie de articoli din istoria luptelor bisericei române, pe cari îi vom publica în nrii viitori, rămânând, fireşte, toată răspunderea morală autorului, care e un stăruitor cercetător al lucrurilor de cari se ocupă. Red. »Răvaşul«.

Crestături.

— In »Convorbiri literare«, Iul. 1907. d-l Paulescu dă un răspuns strajnic d-lui Voinov sub titlul »Transformizm ori paulizm și Fiziologie sentimentală«. Istoricul acestui răspuns este următorul: Mai anii trecuți d-l Paulescu a publicat lecțiunile ținute de d-sa la facultatea de medicină din București, despre: »Generația spontanee și Darwinizmul față cu metoda experimentală« și »Noțiunile suflet și D-zeu în fiziologie«. In lecțiile sale d-l Paulescu arată că cele 2 ipoteze celebre (gener. spontanee și darwinizmul) »nefiind probate și neîndeplinind nici măcar singura condiție, grație căreia ar fi putut fi tolerate, adică de a nu fi în contradicție cu nici un fapt bine stabilit, *trebuie să fie izgonite din științe*«. Mai spunea d-l profesor, că finalitatea, care e caracterul vieții, pretinde un agent, care nu poate fi, decât *cauza primă, D-zeu*.

La prelegerile d-lui Paulescu a răspuns în »Convorbiri literare«, (Ian. 1906 și în nrul iubilare), d-l Voinov, prof. de zoologie la facult. de științe din București, făcându-le critică. Acum drept răspuns, d-l Paulescu arată, că d-l Voinov nu aduce nici măcar o probă, ori cât de slabă, în favorul doctrinei sale, ci se mulțamește numai cu câteva zeflemele la adresa contrarului său. Prin literatura străină vastă, la care se provoacă d-l Paulescu, în răspunsul său, articolul devine și mai instructiv și mai interesant.

La concluziile finale, e caracteristică observarea repetită a d-lui

Paulescu: *rog tinerimea univerzitară să ia notă despre aceasta!* Ne adaugem și noi glasul la concluzia învățatului profesor Paulescu, pentrucă într'adevăr, între inteligenții nostri abia bântue greșeli mai periculoase neamului și societății, decât preconcepțiunile — dogmele! — greșite despre realitatea generației spontanee, a darwinizmului, și negarea sufletului. Ne bucurăm văzând între luptătorii hotărâți împotriva acestor periculoase vederi, și oameni mirenii, fără interes bisericesc, profesorii de științe a universităților românești.

b.

— Mandatul dela Beiuș, vestesc foile, va fi atacat pe niște pretexte, cari ni-se par prea-prea. Nu credem acestor cobitoare. Din contră credem că guvernul va afla undeva atâta înțelepciune, ca să nu provoace o a doua alegere, poate și mai cu triumf, la Beiuș.

Credința aceasta ni-o confirmă *Alkotmány*. Eată după »Gazeta de Dum,« din Șimleu, ce zice »Alkotmány« despre alegerea din Beiuș: Vorbind despre alegerea din Beiuș, »Alkotmány« de Sâmbătă zice, că ea a dat o dovadă, că programul partidului independist n'are rădăcini între români, cum n'a avut nici până acum.

»Dacă acum a câștigat mandatul dela Beiuș dr. Vasile Lucaciu aceasta nici decum nu este o nenorocire pentru țară, cum au anunțat foile independiste. In cele din urmă e în interesul național al țării, ca fiecare direcție politică să fie reprezentată în parlament.

»Dacă în programul naționalist e ceva ce ar fi de realizat din punctul de vedere al interesului comun general atunci să se realizeze cât mai curând, ca prin restabilirea liniștei »națiunea« să câștige în puterea ei. Dacă însă naționaliștii cu programul lor pot să fie numai așa de folositori și pot să porceadă cu o tactică numai atât de cuminte, ca a lui Alexandru Vajda, atunci să vie numai în parlament, aici se vor uza dela fundament, puterea morală a cuvântului lor se va pierde și toată larma în presa din afară, toată jeluirea înaintea lumii întregi nu va putea să le redea vaza și puterea morală pierdută. Dacă și Lucaciu nu se va deosebi de Vaida și el se va uza cât mai curând.

»Pe cât cunoaștem noi pe Dr. Lucaciu, el e azi bărbat cu mult

mai serios, decât ca să nu gândească la ce vorbește și ce face. Calitățile sale — și talentul oratoric — sunt cu mult mai mari, decât ca să fie avizat a face demagogie. Are și experiența vieții în măsură de ajuns. E deci cu neputință de a admite, că dânsul ar vrea să se uzeze prin aceea, ca să provoace maghiarimea cu vătămări grosolane și proaste.

»Intr'aceea noi nu ne spăriem ca raportorii foilor jidovești... Noi cari știm câte mii de cauze are jidovimea de a ținea naționalitățile departe de maghiari, înțelegem aceea extravagantă goană, ce a înscenat o presă încă înainte de alegerea din Beiuș, așa, că numai singur »Alkotmány« a fost cea foaie, care n'a alarmat publicul și nu l'a amăgit cu povești groaz-

nice». Library Cluj

Verbe ale inimei de I. C. Lavater.

(Traducere de I. Torouțiu).

Inima.

Inimă, tu ești altariul Domnului, care ori și ce jertfă o sfințește!

Inimă plină de candoare și iubire, tu ești Ingerul Dumnezeirei!

Scopul inimei, numai tu ești sufletul faptei și a virtuții!

Inimă, tu devii inimă deabia prin dragoste și speranță credincioasă.

Inimii, ce aici se 'nțeleg, hotărât și acolo se vor înțelege!

Inimă, tu dar măreț, cel ce te-a dat, nu te mai ia'napoi! — Nu te lăsa înșelat, să faci ceea ce inimei nu-i place! Ori-șice emoțiune bună din inima ta Dumnezeu o respățește!

În fața vieții.

— De Maxim Gorki. —

În fața severă a vieții stăteau odată doi oameni, amândoi nemulțumiți cu ea. La întrebarea ei: »Ce voiți voi dela mine?« răspunse unul din ei cu o voce obosită:

»Nu mai pot rezista grozăviei contrazicerilor tale, rațiunea mea înzădar mai încearcă să priceapă înțelesul existenței, iar sufletul meu e împovărat de neînțelese îndoieli ale ființei tale. Conștiința mea îmi spune, că omul e cea mai distinsă și înaltă făptură...«

»Dar ce ceri tu dela mine?« îl întreabă viața pe celalalt cu o indiferență rece.

»Eu cer fericirea... Ear ca să fiu fericit, e de lipsă, ca tu să împaci între olaltă două contraste ale sufletului meu, adică: »Eu voesc« care, îndată ce m'am născut, și-a luat lăcaș în sufletul meu, și apoi: »Tu trebuie«, unde ai tu puterea cea mai mare«.

»Voește numai ceea, ce-mi trebuiește mie« răspunse hotărît viața.

»Dar eu nu vroi să fiu jertfa ta«, urmă omul.

»Eu vroesc să fiu domnul și stăpânul vieții — și-i cu dreptul dară să se plece gâtul meu sub jugul legilor ei... și pentru ce?...«

»Dar vorbește mai simplu, zi-i de-a dreptul, și n'o lua așa pe încunjur«, respunse celalalt, care stătea mai aproape de viață. Ear dânsul fără să bage în seamă vorbele prietenului, urmă înainte:

»Eu cer libertate — voesc să trăesc în armonie cu dorințele mele — și nu din dătorie să fiu fratele sau sluga aproa-

pelui meu, ci numai din voie liberă. Nu voesc să fiu piatra temeliei, pe care societatea după plac, o zidește ici sau colo, când își clădește temnița... Eu sunt om... sunt spirit și rațiune, și pricepi, tu viață, că eu voesc să fiu liber!...»

»Așteaptă!« zise viața, cu un zimbet ironic.

»Vorbești prea multe, și ori ce ai vrea să mai spui mi-i cunoscut acum. Tu vrei să fii liber — ei bine, atunci fi! Luptă-te cu mine, învinge-mă, — și fă-te stăpânul meu; ear eu mă fac serva ta. Tu știi că eu sunt nepătimașă și în totdeauna fără vre-o rezistență mă plec înaintea ori și cărui. Dar înainte de toate trebuie să mă învingă! Ești expert, ca să te poți lupta cu mine, ca să câștigi libertatea, ce o dorești?«

Și omul vorbi posomorit:

»Tu mai adus la o ceartă cu mine însumi, mi-ai ascuțit rațiunea ca un cuțit, care pătrunse adânc în sufletul meu și mi-l rănî.»

»Dar nu te vâeta atâta! vorbește mai aspru cu ea!«
 intră earăși în vorbă celalalt.

Ear cel dintăiu urmă:

»Sunt obosit de astă sarcină grea, aș vrea s'o lapăd. O, lasă-mă măcar odată să gust și eu fericirea.«

Și viața îl întreabă earăși cu un zimbet, ce semăna cu luciul rece al gheții:

»Spune-mi provoci tu fericirea ca să-ți vie sau o rogi?«

»O rog«, resunară ca un echo vorbele de pe buzele omului.

»Tu o rogi... ca și un cerșitoriu — dar să-ți spun, nenorocitul, că viața nu împărțește milostenii. Apoi mai ține minte, că omul liber nu poștește ci-și ia singur ceea ce dorește: darurile mele. Tu însă ești numai un sclav al capriciilor mele, și alt nimic. Liber e cel ce poșede puterea, de a înfrâna ori și cari poște, și în locul lor să-și intrupeze voința sa numai la o dorință. Ai priceput? Acum du-te!«

Și el pricepu, ca un câne se lungi la pământ la picioarele vieței reci, ca să stringă sfărăturile de pâne, ce picau dela masa ei.

Ear viaţa aruncă o privire aspră cu ochii şterşi asupra celuiialt — un om cu trăsături adânci, dar blânde.

»Şi ce poftesti tu?« il întreabă viaţa.

»Eu nu potesc nimic, ci pretind!«

»Ei, şi ce?«

»Dreptate! Unde-i ea? Dă-o incoace! Toate celelalte o să mi-le iau mai târziu, de-ocamdată îmi trebuieşte numai dreptatea. Am aşteptat mult, mult şi cu răbdare.... şi greu am mai muncit fără repaus şi lumină! Am suferit, tot suferit... dar acuma cred că e destul! Unde e dreptatea?«

Şi viaţa îi respunde nepătimaşă:

»Ia-ţi-o!.....«

Trad: de Ilie E. Torouşiu.

Adunarea „Asociaţiunii“.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Adunarea dela Bistriţa a »Asociaţiunii« a provocat mai mare ehou în presa maghiară de cât într'a noastră; e drept că acolo adunarea Astei a fost adusă ca trasă de păr, dar asta dă de bănuit. S'a dovedit de minciună toată povestea cu ministri români, dar crearea acestei chestiuni, ca din senin, dă de gândit. Videant consules! —

Despre adunare mai interesant au scris la noi cele doue organe diu Sibiu, cari sunt redactate de cei doi secretari ai »Asociaţiunii«. »Ţara noastră« a raportat foarte pe scurt şi rece, ear »Luceafărul« e foarte nemulţămit, că ziarele nu fac critica cuvenită »Asociaţiunii«. Socotim de bun sămn că secretarii »Asociaţiunii« cer şi provoacă critica, — asta este un hotărit fapt de progres faţă cu trecutul — dar noi ne restrângem la înregistrarea observărilor »Luceafărului«, din cari reproducem esenţa.

«Adunarea generală din acest an — zice »Luceaf.« — nu prezintă momente mai importante. Raportul general al comitetului e mai mult o expunere de planuri, decât de fapte împlinite...

Cei ce conduc astăzi »Asociațiunea« trebuie deci să se îngrijească mai întâiu de bani, cu cari să plătească datoriile moștenite dela abilitii antecesori, pe urmă să adune bani pentru a începe o activitate sistematică,...

Dar cum să se adune banii? Mijloace sunt destule. Deocamdată s'ar putea începe o serie de conferențe în toate centrele românești, sub conducerea sărbătoritului poet Oct. Goga...

Asupra raportului general ziarele noastre n'au insistat... ziarele cotidiene pe lângă obligatorul articol de fond, sentimental, ar trebui să mai aibă și alte îndatoriri. Ne ar fi plăcut dacă făceau o espunere critică a activității de un an a Asociațiunii; dacă arătau lipsurile, dând soluții nouă, arătând căile pe cari să meargă »Asociațiunea« pentru isbândirea idealurilor sale.

»Tăcerea generală sau osanale generale — ceea ce e tot una — sunt plictisitoare. N'are nici un farmec să stai în fața mulțimei, ca să vezi că ai înaintea ta niște moșnegi adormiți sau niște fețe rumene, cari își manifestă energia intelectuală numai prin musculatura palmelor. La adunările noastre, prețul vorbei e foarte ieftin. Vorbele curg... curg 'n fraze avântate, încălcite, ajutate de gesturi și mai încurcate... auzi glasul celui ce trece prin toate gamele oratoriei — și nu pricepi nimic. Fonograful (ar fi un nenorocire la asemenea ocașuni. Un fel de fonografe sunt și riporterii dela adunările noastre deosebindu-se de cele ale lui Edison numai prin un eufemism în reproducerea celor auzite. Regretăm din toate punctele de vedere lipsa talentului critic al ziarelor noastre în fața chestiunilor serioase. (Las' că știu înjura și calumnia, pe toți cei ce nu admit infalibilitatea lor sau a altor semizei în chestiuni politice! »Răvașul«)

În espunerea faptelor mai de seamă, »Lucafărul« cu competență, zice:

Momentul cel mai însemnat al adunării generale a fost discursul de deschidere al d-lui Andreiu Bărsăanu.

Conferențele, cari ar trebui să fie forța adunărilor generale n'au prea avut noroc. Uua a fost strămtorată într'o sală în care abia încăpeau 30 de oameni și a fost acompaniată de probele generale ale muzicii militare și ale solistelor dela concert. Una a fost jertfită pe altarul promptitudinii chelnerilor dela banchet, ear celelalte două s'au pierdut în zgomotul ușilor și a pașilor publicului, care intra și eșia — ca la comedie. —

La teatru s'a adunat lume multă, cum desigur n'a mai avut trupa d-lui Z. Bârșan.

Concertul cu program extraordinar... a plăcut și a fost tot așa de bine cercetat ca și teatrul.

Intr'o sală mică »Reuniunea femeilor din com. Hunedoarei« a arangiat o expoziție de cusături și țesături eșite din atelierul din Orăștie. Minunatele produse ale acestui atelier de sub conducerea d-șoarei Barcianu au fost admirate de public și de țărancele din împrejurimile apropiate, cu portul corcit de influență săsească.

La sărbările populare s'a jucat »Călușerul« și »Bătuta« de doisprezace flăcăi zidari.

După adunare oaspeții s'au împrăștiat care încătrău, iar un grup de tineri au pelegriinat la Hordău, locul de naștere al poetului Coșbuc. (Vezi ilustrația noastră pag. 649).

Casa nașterii lui Coșbuc în Hordău.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

G. Goga.

Z. Bârșeanu.

Dor după Italia.

— Ascultând pe mignon —

C'an vis mă chemi, Italie măreață,
Liman scaldat cu purpură din soare
Și'n veci păzit de munți cu nimb de gheață
Și cu veșmânt alb de mirt în floare.

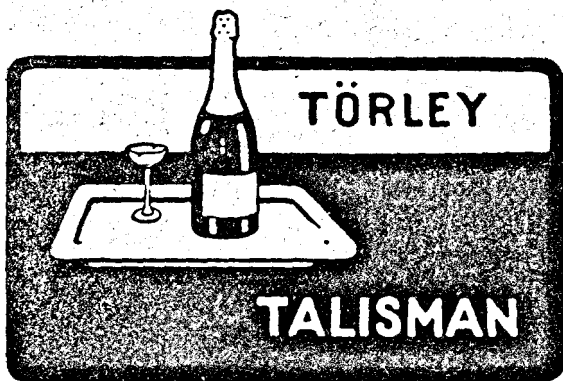
Spre tine-aleargă stoluri călătoare
Să-ți cânte veșnic raiul de verdeață,
Și țarmu, încins de mări scânteetoare,
Și ochii umezi, dornici de viață...

Tu cer, sub care s'a născut Petrarca,
Și florentinul cel purtat cu barca
Înspre infern, și aprigul Carducci,

Și Leopardi care trist își duce
Pe al morții gând iubirea zbuciumată...
Tu cer ne-'nvins, am să te văd vre-odată?

(Conv. lit.)

G. Tutoveanu.

Clipe de repaos.

I.

Ce te sfarmi să afli noima sbuciumărilor deşarte,
 Ce te frângi mereu cu gândul rătăcit prin zări departe?
 Nu 'nţelegi, că lumea-i taină nepătrunsă 'n veci de minte.
 Azi îți ride, te 'ndrăgeşte, mâne lăcrimând te minte...
 Ce te 'ncrezi în clipa vremii, clipa 'ntr'o clipită pierde,
 Tu — cel vechiu — remâi cu dorul, frământându-te 'n durere.
 — Ai doar visuri, — taci, nu ride, nu ştii ce va să mai fie
 Şi-ți va cade greu a plânge pe ruina lor pustie...
 — Nu 'ncerca să-ți vinzi din suflet taina patimilor tale,
 Lumea-i lume, nu simţeşte și-ți mai face haz din jale. —
 Nu observi, că 'n geloşie numai rele te învață,
 Ba te-ar răstigni, să poată, zimbetele ei de ghiață.
 — Ce mai vrei, — te uită, câte inimi frânte își destramă
 Chinurile 'n fața lumii — nime nu le ia în seamă:
 Cei ce plâng să-și plângă șie-și, caute greul să și-l poarte, —
 Lumea hohotă cu dulce și purcede mai departe...]
 — De ai sfântul dar al firii: farmec dulce pe sub gene,
 Și de ştii șiret s'adulmeci dîra lumilor viclene,
 De vei ști să rîzi cu răii și 'ntr'o singură clipită
 Să te schimbi în mii de feluri pentru o vorbă îndulcită:
 — Poți s'aștepți pe frunte lauri, îți vor zice odinioară
 Toți cuvântătorii gureși: »cel mai drept profet în țară.«
 — Tu deci cearcă și te 'ntreabă, dacă sufletul te lasă
 Să te 'mpaci tignit cu această nemurire păcătoasă!

II.

Ce te sbaţi şi-ţi spulberi toate visurile în durere —
 N'ai doar, dragă, în tine, tot ce sufletul trudit îţi cere?
 — Tu, când zorile se varsă rumene pa vârf de munte
 De trezesc în deal ciobanul şi mioarele cărunte, —
 Când brădetu 'n codru verde tremură şoptind agale,
 Când suspină frunza 'n goron, de resună trist în vale
 — Fericit încorzi vioara şi-ţi torni dorul tot pe strune,
 Îţi vrăjeşti în suflet raiul cu întreaga lui minune...
 — Cătră tine îşi îndreaptă zimbelele de fecioară
 Fărmecata auroră în amurg de primăvară;
 Ție-ți plânge roua toamnei, ție-ți spun și își imbie
 Ramurele vestezite scumpa lor melancolie. —
 Multe taine-și spun povestea și se tânguesc în tine;
 — Tu le stringi la sin pe toate și le cânti să se-aline...
 — Vezi atâta nestimată și cuminte măreție
 Strălucește-ascunsă 'n tine, în adâncă-ți reverie —
 Tu o simți, cum te-aridică, cu prin alte lumi te poartă
 Și te lași să te adoarmă amăgirea ei deșartă...

Ion Roșioru.

Vorbe ale inimii de I. C. Lavater.

(Traducere de I. Torouțiu).

Dragostea, și numai dragostea — alta nimic! — te duce
 la izvorul dragostei.

Cel ce se crede nemuritor, trăește sfânt în mortalitate.

Cel ce mi-a vărsat îndurare în inima mea, acela se va
 îndură de mine!

Dacă putem crede, că noi existăm, putem oare când-va
 să ne indoim, că vom exista?

Port din părțile Bistriței.

Port românesc — Odăjdii sfinte.

La adunarea »Asociațiunei« din Bistrița, în mijlocul alaiului de sărbătoare, și alături de concertul cu numeroase puncte, clasice și neclasice, și de producțiunea dramatică, pricepută și nepricepută, s'a înfătoșat, modest, într'un colț de o parte și un început sfiicios de industrie artistică națională, care e drept că n'a rămas neobservat, dar a rămas desigur neaprețiat: înțelegem expoziția sau bazarul atelierului de industrie, națională, pe care reuniunea femeilor române din comitatul Hunedoarei, la stăruința D-nei presidente D-na Elena Hossu Longin n. Pop, din Deva l'a deschis în Orăștie.

Atelierul acesta este unic în felul seu la noi. Și așa el este la începutul începutului, ear Expoziția dela Bistrița a fost prima sa pășire în public, și nu hesităm a o spune, — acum când se caută anume: avut'a adunarea »Asociațiunei« momente mai însemnate, și cari ar fi fost acelea? — nu hesităm a o spune: acesta a fost momentul caracteristic și însămnat al adunării: eșirea în public a industriei naționale; pășirea pe față, și pretensivă, a reuniunii femeilor, cari și-a propus să reclame portului românesc, caracterului românesc în port, tot dreptul seu istoric și național.

Acesta este *momentul* important al adunării dela Bistrița! Drept că acest moment nu l'a dat »Asociațiunea«, nu l'a produs comitetul ei, nici corpul funcționarilor ei, — ba acestia nici nu i-au dat, nici înainte, nici după aceea, o atențiune deosebită. Totuși acesta a fost momentul cel mai însemnat adevăratul moment cultural, — deci din oficiu și al Asociațiunei — peste care nu se poate trece fără a fi scos la cuvenita lumină.

Despre importanța portului național nu mai vorbim; e de prisos. El este credeul, faptic mărturisit, al romanității poporului nostru. Acolo unde portul este curat el poartă pecetea întregității neatinse a poporului. Unde s'a schimbat, s'a schimonosit, el descopere și denunță influințele străine, bune-rele cum ar fi, și arată că primejdia amenință armonia și întregimea sufletului românesc.

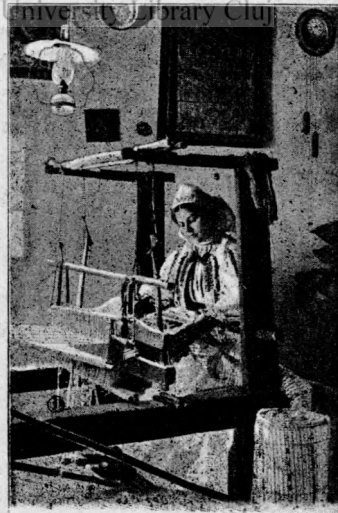
În părțile Bistriței influința culturai săsești se resimte și în port, deci e adâncă.

E destul să aruncăm o privire asupra părechii de Români din acele părți — ce o dăm la pag. 653 — ca să se vadă. Portul bărbatului, totdeauna mai accesibil influințelor mediului, este aproape de tot săsit: și de n'ar sta lângă o femeie, ce poartă *salbă* la piept, și iie cu cusături românești, am crede că avem a face cu o păreche de Sași. —

În alte părți influințele străine sunt și mai puternice, și mai rele. Ear scopul culturai românești trebuie să fie a le scoate pe încetul, și a restitul la poporul nostru portul seu străbun, așa cum ni-s'a păstrat el în colțul acela de țeară, în care și stăpânirea românească s'a susținut mai îndelungat, în fostul ducat al *Almașului*, de care se ține *Selișteea*, cu portul ideal de frumos, și chiar *Orăștia*, cu portul seu mai viu, mai înflorit, aș putea zice înflorilat, în mijlocul căreia propaganda portului național și-a așezat atelierul seu practic, singurul mijloc sigur de cucerire.

În teorie de mult s'a proclamat dejă dreptul costumului național, chiar și în saloanele domnești, chiar și la palatele regești. Se știe de acțiunea Reginei poete Carmen Sylva și pe urmă de a altor doamne de înaltă poziție, cari patronează ateliere pentru a produce mici piese de decor, spre a înfrumseța cu câte o pânză orientală sau cu câte o cusătură mai vie sobrietatea de nobleță a saloanelor.

Frumoase lucruri!; dar ele ni-se par ca niște flori exotice, cari se admiră pentru raritatea lor, pentru florile lor desvoalte, dar sunt prea puține și prea

■ O selișteancă la războiu.

sterpe. Portul nostru național

este însă pentru mulţime, pentru masele acelea, cari dau milioanele de temelie a neamului, şi cari dacă au provincialisme în graiu, sau barbarisme superătoare în limbă, e pentru că au porturi deosebite, şi ele ţin la cuvântul:

Sau vorbeşte cum ţi-e portul!

Sau te poartă cum ţi-e vorba!

Noi, cari lucrăm pentru unitatea noastră sufletească prin limbă, trebuie să lucrăm şi pentru unitatea, tot atât de importantă, prin port.

Şi eată de ce ştim preţul lucrarea de începătură a »Reuniunii femeilor din Hunedoara«, săvârşită de D-na Elena Hossu Longin, D-na Victoria Dr. Erdélyi şi D-şoara Barcianu, cari conduc acel practic atelier — lucrare adusă în publicitate la Bistriţa.

Pentru că lucrarea aceasta coboară drepturile şi datorinţele portului naţional din înălţimile teoretice, altfel foarte poetice, pe pământul rodnic al realităţii. Lucrarea aceasta traduce în prăcsă, cetită şi desluşită pe înţelesul tuturor, toate frumsetile acelea străbune, pe cari D-nul D. Comşa şi D-şoara Cosma le-au ridicat prin albumurile sale la rangul de »Ornamentica Română«, — atât de sus, în cât tocmai aceia, pe cari îi priveşte mai mult, nu le pot zări şi desluşi.

E frumos, e foarte frumos, dacă fata preotului, sau D-na dăscăliţă, se îmbracă odată într'un an, la bal, în costum dela Selişte, şi provoacă câteva exclamaţii de admirare din partea mulţimii printre care trec, ca nişte zine dintr'alte lumi, ce nu mai sunt. Dar cu mult mai bine ar fi, dacă Domniile sale, şi toţi şi toate, ar face »poporul« să înţeleagă că acesta-i portul românesc străbun, că acest port e şi mai frumos, şi mai ieftin, pentrucă e mai durabil — deci şi mai practic — decât acela pe care ici colea, dar în multe părţi, Românii l'au adoptat sub influinţa culturei străine.

În ce lagătură sunt toate acestea cu sfintele odăjdii — vom arăta îndată.

*

Dăunăzi scriitorul acestor şire s'a întâmplat să umble prin Deva, însoţit de acel pictor bisericesc, care caută cu succes

de admirat să armonizeze motivele decorativei românești cu cerințele stilului oriental al picturii bisericești, adecă d-l Octavian Smigelschi. Firește, că scopul nostru era să vedem pe D-na Elena Hossu-Longin, protectoara tuturor artelor, care a luat și inițiativa practică a propagandei portului național prin înființarea atelierului dela Orăștie. Eram dornici de a vedea ceva din produsele acestui bun început practic, și mai mult de a-i arăta toată simpatia, ce o purtăm acestei propagande.

D-na Hossu-Longin, ce să mai spun, ne a primit cu o amabilitate ce-i este înnăscută, și dacă nu ne-a putut arăta atelierul, care este în Orăștie, nu în Deva, ne-a arătat câteva lucruri, la cari nu ne-am așteptat. Religioasă, ca toate femeile române, care țin la vechile tradiții istorice, D-na Hossu-Longin, se preocupă pe lângă reînvierea portului național și de reînvierea aceluia obicei vechiu, cultivat de marile femei ale neamului, de boeresele din epoca glorioasă alui Stefan și Mihaiu, de a prevedea altarele cu lucrările mânilor sale românești, cu lucrări de artă și ornamentică românească. Am văzut între altele o învălitoare de altar, lucrată pe pânză albă de in, fabricațiunea industriei naționale, și cusută toată cu motive românești. În mijloc se ridică o cruce urieșe, încadrată în cuseturile aceleia încrucișate, cari toate respiră creștinism, strălucind ici-colo câte-o *șintă* aurie, ca și idealele virtuților, ce strălucesc pe orizontul sfânt al bisericii noastre creștine. Ne-a mai spus, că proiectează chiar odăjdii sfinte, lucrate pe motive românești, cari lângă un altar îmbrăcat, în vr'o învelitoare, ca cea veștută, trebuie să fie de un efect artistic, oriental și românesc, neîntrecut.

După toate acestea mai cetesc în *«Unirea»* din urmă (nr. 40.) jelanția și apelul fratelui Dr. Victor Macaveiu, în contra agenților jidani, ce se negustoresc, cu odăjdii creștine și în favorul atelierului de ornate, instalat în internatul fetițelor din Blaj, și mă întreb: până când vom suferi sdrențele străine, pe noi și pe altarele noastre? Penoi, pe trupul nostru, care este biserica spiritului sfânt, și la altarele noastre, alătura de sfânt trupul Domnului Nostru Isus Christos? Până când? —

CRONICA.

Grădina »Havași«

Grădina cea nouă, pe care curatorii bisericii din Cluj au cumpărat-o dela baronesa Bornemisza n. bar. Iozsika, s'a putut câștiga de bună seamă numai prin faptul, că omul inimii și cavalerul binefacerii a oferit prețul jumătate al aceleia, adică 10.000 coroane. Dacă deci vrednicia cea mai mare a faptei o are d-l Havași, asemenea vrednici s'au făcut toți aceia, cari au făgăduit sau au dat chiar și până acum grabnic ajutor bisericeii spre a realiza aceasta bună acvișiție, sau vor da pe viitor obolul lor, la acoperirea acelei sume, ridicată cu imprumut.

Insemnăm cu mulțămită și cuvenită cinste numele acelor generoși, cari la un lucru așa de frumos au sărit bisericeii române gr.-cat. din Cluj întru ajutor, și anume:

Il. Sa <i>Alexandru de Mocsonyi</i> (Birchiș)	200 cor.
<i>N. N.</i>	200 »
<i>Alexandru Nemeș</i> , jude reg. în p. din Gherla	20 »
<i>Căpitanul Popa</i> , comandantul pieții în Cluj	10 »
<i>Iosif Cașaveiu</i> , credincios gr.-cat. Cluj	1 »
<i>Vas. Hossu</i> , jude de tablă Cluj	100 »
<i>Ioan Pop</i> , credincios gr.-cat. din Cluj	4 »

Suma totală . . . . . 535 cor.

Darurile marinimoase, ce se vor mai da spre acest scop, le vom însemna cu mulțămire și pe viitor, ca să se știe cine a înțeles importanța acestui fapt, care este temeiul școlii noastre în Cluj, și cine a știut să urmeze după puteri frumoasa pildă dată de marele ctitor al bisericeii celei nouă din Cluj.

Bine zicea Dafin:

E vremea primenirii nădăjduirii noastre!
Azi înima vorbește prin graiul săvârșirii
De jertfă românească!

— *Pelerinagiul Românilor la Roma*, de care am pomenit într'un număr, este acum definitiv hotărât. În circularul consistorului archidieceșan, privitor la iubileul de 50 ani a preoției sfinției sale Papa Piu al X. se zice apriat:

»În luna lui Martie ori Aprilie 1908 unul dintre episcopii provinciei metropolitane va conduce la Roma un pelerinaj de preoți și credincioși gr.-cat. români, care va prezenta Sfinției Sale omagiul întregii Provincii. Arangearea acestui pelerinaj se încredințează unuia dintre episcopii provinciali«.

După cât ştim unul dintre Archiereii mai tineri ai bisericeii noastre unite cu Roma, încredinţat cu arangearea pelerinajului, a făcut deja toţi paşii de lipsă la Roma, şi doar şi ziua audienţii, în care Românii vor fi primiţi în Vatican, este fixată. Astfel în curând prospectul călătoriei credem că se va publica şi Românii, cari au dorul Italiei şi al Romei, — cine nu l'ar avea? — şi au şi modru a şi-l plini, vor folosi desigur acest binevenit prilej.

Acesta ar fi al treilea pelerinaj românesc la Roma. —

— *Hymen*. Eugenia Papiriu Pop şi Adrian Costin, fidanţaţi. Siciu-Turda 29 Septembrie 1907.

— Cornelia Mureşan şi Traian A. Mihalca teolog absolut logodiţi. Vaşad. 3. Oct. 1907. Hurez.

— † *Veronica Marcu n. Goţa*, mama canonicului Dr. I. Marcu, rector al Seminarului din Blaj, după un morb scurt şi greu, împărtăşită cu ss. Taine ale muribunzilor şi-a dat blândul suflet în mâinile Creatorului în 5 Octomvrie 1907, la 7 oare sara, în anul al 71 al etăţii şi 51 al fericitei sale căsătorii. O deplânge soţul seu Candin Marcu, numeroşi fii şi nepoţi.

— † *Josif Cirlea*, mare proprietar în Alba-Iulia membru în congregaţiunea comit. etc. etc. după lungi şi grele suferinţe, a reposat, la 24 Sept. n. în anul al 43-lea al vieţii şi al 18-lea al fericitei sale căsătorii. Îl deplânge soţia, d-na Natalia Cirlea n. Raţiu, şi numeroase rudonii. Odihnească în pace.

— În interesul adevărului constatăm, că strigătura, ce o reproduce »*Luceaferul*«, nr. ultim, ca şi când un »flăcău mai scuturat« ar fi strigat'o Domnilor cu prilejul adunării Asociaţiunei la Desmir, e o pură iscodire pentru a mistifica. Cunoaştem pe autorul acelor versuri, şi ştim că nu e nici flăcău, nici scuturat, cu atât mai puţin ţeran din Desmir. Aceasta în interesul flăcăilor din Desmir.

— Masa ştenţilor acad. din Cluj, întemelată şi susţinută de „Economul“ cu ajutorul inimilor generoase, sa deschis şi pentru anul acesta împărtăşind 20 de studenţi, între cari 4 stipendiaţi ai fundaţiunei Petran. Atârnă acum în mare parte de la spriginul public cât să existe aceasta instituţiune, care la început a fost aşa de bine sprijinită. Sperăm că însufleţirea pentru ea nu a fost numai un foc de paie.

— Poetul Goga, cu o ceată de tineri, între cari şi artistul Zah. Bârseanu, a făcut de la Bistriţa o excursiune la Hordău, să vadă casa în care s'a născut poetul Coşbuc. Eată un moment delicat, pe care un prietin ni-l'a trimis eternisat prin fotografie. Îl dăm cu plăcere în vileag. (Vezi pag. 659.)

— Rugăm pre on. abonați să trimită prețul restant de abonament.

— *O grevă bisericească pentru Macedonia.* — Prin acte oficiale: rapoarte de ale cunsulilor și prin corepondențe găsite la anțarți, s'a dovedit că cultura prin »metoda asasinatelor«, așa cum o răspândesc Grecii în Macedonia, e promovată de înalta inițiativă a arhierilor Greci. Bjoernson ar putea spune Grecilor adevăruri la fel cu cele ce-a spus Ungurilor.

Interesul cultural al situației stă însă aiurea: Turcii, prin urmare păgânii, sătului de aceasta creștinească metodă a episcopilor greci (din Grebena, Pelognia, Castoria, Ellasona, Kitros, Drama și Karaferia) au cerut patriarhului să ia măsuri. Blanda autoritate spirituală din Fanar a chemat rând pe rând pe episcopii vinovați și le-a făcut loc în Sinod, de unde ei continua a gira afacerile diocesei lor. Și ameninta apoi guvernul turcesc că, dacă intervine mai departe cu »asfel de persecuțiuni« vor închide bisericile și va interzice preoților celebrarea cultului. — O grevă, care nu se va realiza însă nici odată. Viitorul va fi de sigur ca și trecutul: Creștinismul grecesc va ținea calea păstorilor Români și cu »inchiziția pădurilor« cu asasinatele în masă, va sprijini cauza spirituală a »sfintei biserici grecești din Tarigrad«.

Alături de Bjoernson care vorbea de *pacea politică*, ar fi locul, ca și Tolstoi, blândul creștin dela Iasnaia-Poliana să spună cuvinte foarte interesante cu privire la *pacea religioasă* a veacului al XX-lea.

Până atunci, Aromânii știu bine că cel mai puternic sprijin al ființei lor de popor rămâne tot limba lor. școala lor și o bună organizație a vieții economice locale. (Conv. lit.)

Cărți — Reviste — Ziare.

— *Teologia dogmatică fundamentală Vol. I. Apologia creștină, de Dr. Vasile Suci, profesor de teologie, Blaj 1907.* Intreaga credință a bisericii lui Christos să poate asemăna cu un edificiu grandios. Precum la un edificiu să pot deosebi două părți marcante: fundamentul și însași zidirea cu aranjamentul din lăuntru, astfel și credința bisericii constă din adevăruri *fundamentale*, pe cari să razămă, și *speciale*, cari constitue partea din lăuntru sau simburile credinței; și precum cineva dacă vrea să cerceteze un palat mai întâi trebuie să-l cunoască din afară, să-i știe forma și mărimea ca să-l poată deosebi dealtele și numai după aceea să intre în palat astfel, și omul care vrea să intre în tainele credinței creștinești trebuie să

cunoască mai întâi adevărurile ei fundamentale, prin cari să deosebeşte de alte credinţe lăţite între neamurile pământului. Cu aceste adevăruri fundamentale ale credinţii noastre să ocupă profesorul Dr. Vasile Suciu, în cartea ce o am anunţat mai sus.

Mersul de idei îi este cam următorul: »Religiunea e o cerinţă a sufletului omenesc« Toate popoarele au avut religione. Religiunea nu e în contradicere cu stiinţa, dovadă că cei mai mulţi dintre bărbaţii de ştiinţă au fost oameni religioşi.

Omul de puterea sa nu a fost însă în stare să'l cunoască pe D-zeu şi să'i slujască cum să cuvine de aceea D-zeu care poartă grije de om mai mult decât de ori care făptură i'a descoperit-o aceasta prin Fiul său, D-zeul Nostru Isus Christos.

Să află însă mai multe religii, cari au pretenţia de a fi descoperite de D-zeu dar faţă de toate aceste religii lui Isus Christos prin criteriile sale cele dumnezeieşti, cari sunt minunile, profeţiile, şi sfinţenia intactă a întemeietorului ei şi a învăţăturilor sale, să înalţă peste toate cele lalte religii şi să impune ca singură descoperită de D-zeu.

Din toată cartea îţi atrage luarea aminte tractatul despre »adevrătatea şi divinitatea creştinismului«; argumentul negativ din asemănarea învăţătorei creştine cu religiunile păgâne de astăzi: confucianismul, parsismul, brahmanismul, budhismul şi mohamedanismul. În acest tractat după ce să descrie pe larg fieşte care religione cum s'a născut, cine a fost autorul ei, ce caracter a avut ca persoană şi ce învăţături a propus, se face o comparaţiune între creştinism şi religiunile de astăzi din răsărit şi să arată, că acele, deşi au oareşicare fond moral de s'ar părea, că au aceeaş origine şi chemare ca şi legea lui Christos, moralitatea lor provine din înşaşi natura omenească, care este alcătuită astfel ca să ştie să aleagă binele şi să încunjure răul. Autorii religiunilor păgâne sânt oameni cu scăderi, ba uneori îngreunaţi chiar cu crime, ca Mohamed şi dacă credincioşi lor i'au zeificat aceasta provine din constienţa respingătoare ce reside iarăşi în firea omului precum şi din convingerea lui că D-zeu poartă grije de om şi îl învaţă la calea mântuirii prin oameni aleşi ai săi.

Toată forţa cărţii Dlui Dr. Suciu zace după părerea noastră în tractatul acesta şi foarte bine a înţeles rostul dogmei fundamentale când a consacrat atâţia articoli bine închiegaţi şi cu argumente convingătoare comparaţiunei ce e de făcut întră religiunea creştină şi cele păgâne. De câte ori auzi punându-se creştinismul alătura cu budhismul, parsismul şi mohamedanis-

mul, fără ca să cunoască respectivii nechemaţi cel puţin vre-una din religiunile ce le discută. Cetind cartea profesorului Dr. Suciuc îi faci un tablou în care toate religiunile din lume ni se înfăţişează şi între toate religiunile creştină străluceşte într-o lumină cerească, precum şi de fapt s'a dovedit aceasta la congresul tuturor religiunilor ținut în Chicago la a. 1893. unde cardinalul Gibbon a deschis şedinţa făcându-şi semnul crucii şi rostind rugăciunea »Tatăl nostru.«

Felul de argumentare al dlui Dr. Suciuc e strict silogistic şi convingător. Nu lipsesc nici exemple şi asemănări bine nimerite, cari ilustrează tezele mai greu de înţeles. Ce priveşte limba trebuie să spunem, de asemenea e destul de bună. Să luăm sama că altceva e a scrie nişte schiţe uşoare, în termeni din limba de toate zilele şi altceva e a scrie lucruri dogmatice despre cari aşa de puţin se vorbeşte. Autorul s'a luptat, cu mari greutate până a creat aşa zicând termeni teologici potriviţi frei limbii româneşti. Multe cuvinte din cartea Drului Suciuc ne sună încă straniu la ureche, nici nu e chemarea unui singur scriitor să crezde o limbă cu termeni tehnici adecuaţi, aceasta o pot face scriitorii unui veac întreg. Dsa are meritul de a fi dechis uşa unei direcţiuni mai sănătoase în limba teologică; a avut în vedere principiul de a introduce şi în teologie limba literară curentă. Cei cari îi vor urma să ducă la desăvârşire aceasta direcţie nouă în ogorul ţelinos al limbei teologice.

Dr. I. F.

— În »*Floarea Darurilor*« (nr. 27) puternica poezie »Teranii« de André Theuriet, trad. frumos de Emanoil Pop. Eată o strofă:

»Viitorul e al nostru! Şcolile ni-s înţesate
De copii veniţi din sinul albelor smerite sate
Şi în aerul de codri şi în isvoare iuţi căliţi,
Pretutindenii sunt în număr, pretutindenii răsplătiţi«.

— »*Candela*«, organul bisericesc al fraţilor din Bucovina (nr. 9.) pe lângă studiile începute în nr-ii anterioare publică un frumos necrolog întru pomenirea regretatului profesor şi rector universitar Dr. Vas. Găina, mort în floarea bărbăţiei, la 39 ani. Reposatul, fiu de ţeran din Măzănăeşti, a fost — spune »Cand« — un preot bun, cu frica lui D-zeu, şi Român bun, nu numai cu vorba ori cu inima, ci şi cu fapta. A fost desigur cel mai învăţat preot în Bucovina, şi dispunea de o înveţătură solidă, creştinească, după care, speram şi noi, ar fi ajuns desigur, de nu va fi ajuns deja, la recunoaşterea unirei celor doue biserici, apuseană şi răsăriteană. Durere, că prea curând a dispărut

dintre cei vii, între cari înse prin caracterul seu şi operele sale şi-a asigurat o bună amintire, pe care toţi îi-vom păstra-o. —

Dr. N. Cotlarciuc face cunoscut, cu aprobare, studiul episcopului Dr. Nicod. Milas, din Zara: »Die un überwindliche Abneigung (ura neîmpăcată) als Ehetrennungsgrund nach österreichisch. bürg. Gesetzbuche«, (Wien, 1905) prin care autorul arată, că biserica orientală nu cunoaşte acest motiv de divorţ, deci e anticanonic. În Rusia acest motiv e neadmis; Episcopul Vlachovici din Bucovina, într'o comisiune împărătească; la care au luat parte episcopii gr-or. neuniţi din Austroungaria, chiar şi Vas. Moga al nostru, a susţinut categoric, că numai moartea disolvă căsătoria, cea ce e punctul de vedere al bisericii universale catolice. Recensentul, deşi nu se pronunţă lămurit în chestie, accentuează că pentru biserică canoalele sunt valabile, ear cănoalele — cum susţine şi Ep. Milas, sunt contra divorţului pe tema »urei nedumerite«, motiv aşa de mult exploatat.

— La »Bibliografie« Candela pune în cuvenită lumină »Propovedaniile lui P. Maior« şi »Isus Christos« de Prohaska.

— Monografia parohiei româneşti unite din *Timişoara*, de Ioan Boroş, canonic, e o broşură de 80 pag, în care se cuprind, cu multă variaere, datele istorice asupra acestei parohii, care este mama unirei în Bănat. *Unirea* a încolţit în Timişoara la 1719, la 1737 începe seria preoţilor uniţi, la 1770 au o biserică, micuţă, pe care la 1906 o părăsesc spre a lua în primire fosta biserică rom.-cat. mai mare, restaurată, conform ritului oriental, cu spese de 14000, în care şi pictarea săvârşită de Smigelschi. Sfinţirea noiei biserici s'a făcut în 25 Nov. a. trecut, cu mare praznic, prin însuşi Episcopul Dr. Hossu, care a ţinut din acest prilej o vorbire frumoasă, utilizând foarte limpede datele istorice, ce se cuprind aşa de pe lung în broşură, şi făcând o lămurită şi dreaptă apreciere a rolului ce Unirea la avut şi-l are în istoria şi dezvoltarea poporului românesc.

Paginile ce ocupă acest cuvânt sunt cele mai dulci din întreaga broşură. Serbările sfinţirii sunt obiectiv descrise de părintele G. Trăilă, parochul care şi-a câştigat multă vrednicie la postul seu, şi pe care Episcopul Hossu-l-a şi recom-pensat făcându-l protopop onorar.

Broşura e împodobită şi cu câteva fotografii şi astfel ne reaminteşte broşura analoagă »*Biserica lui Bob în Cluj*« de Dr. Dăianu. Găsim în ea şi alte legături istorice cu Clujul şi jurul seu. Astfel despre unul dintre cei mai de frunte parochi

ai Timişorii, Avram Dobra, aflăm, că s'a născut în Zlatna, a fost frate al episcopului de mai târziu Dr. Al. Dobra şi a slujit un an ca capelan cooperator în Cluj, în 1810—11, de unde apoi a trecut la Almaşul mare, paroch, apoi în dieceza Orăzii la Ōsi, mai târziu în Vad, ca protopop, şi în urmă la 1825 paroch în Timişoara, unde la 1828 fu numit vice archidiacon al parţilor bunăţene. Muri la 1839. Alt paroch bineritat al Timişorii, Avram Maxin (1844—1871) era născut în Apahida şi studiasse în Cluj. După Maxin a urmat parochul de acum p. Trăilă, care poate fi mândru ajungând la un succes aşa de frumos, cum e noua biserică din Timişoara.

— În *Convorbiri lit.* (nr. 9.) puternice versuri, de P. Cerna, cu delicate repriviri la *zilele de durere* din primăvară, cari ne-au zguduit pe toţi. Foarte bine gândit articolul »*Îndărăt* — spre scoală« al redactorului-şef S. Mehedinţi. Autorul face o constatare pe cât de adevărată, pe atât de tristă:

»Este isbitor la noi amestecul tuturor în politică (Poate de aceea ne lipsesc adeveraţii politicieni în sens înalt. »*Răvaşul*«). cea ce a dus cu sine amestecul politiceii aproape în toate manifestările vieţii noastre, ca stat şi popor. — Concluzia e:

»Generaţia trecută a lucrat la revoluţionarea societăţii noastre, şi ca atare a fost mai întâi de toate o generaţie politică; cea de azi, dacă nu e o prelungire vegetativă a celei vechi, va trebui să fie o generaţie de *organizare*. Iar cel din urmă şi cel mai mare om politic al şcolii va fi acela, care va da politica afară din învăţământ«.

Remarcabil e articolul »*Practica religioasă*« de Ioan Slavici, care mărturiseşte:.. »suntem cuprinşi adeseori de simţământul, că în zadar căutăm în biserica noastră mulţumirea trebuinţelor religioase. şi nu unul dintre noi a ajuns în cele din urmă s'o caute în vre'o altă biserică« — D. Slavici, cu care acum odată suntem de perfect acord, doreşte să ajungem la credinţa vie, care naşte fapte, la buna vieţuire împreună, de care toţi *însetăm*.« Nici odată nu s'a publicat la noi, în reviste de seama »*Convorbirilor*«, articol mai simptomatic, în materiile religioasă. Ne bucurăm din toată inima.

Frumos exprimă *dorul de Italia* şi d-l Tutoveanu, ascultând pe Mignon, de aceea ne face plăcere a reproduce; pe urma aceleiaşi cărări a sângelui umblă şi d. Tzigara-Samurcaş, desgropând remăşiţele artei străbune în Dobrugea.

MAI NOU

Săptămâna trecută s'a ţinut în Budapesta şedinţa comisiunii, care este încredinţată cu pre-

gătirea congruei pentru preoţimea romano-catolică şi greco-catolică. Se zice, că chestiunea congruei a ajuns astfel foarte aproape de realizare — aşa cât dacă nu întrevine vre-o nouă piedecă, în anul viitor să introducă congrua şi pentru preoţimea romano- şi greco-catolică.

Maiestatea Sa împăratul-Rege, îmbolnăvinduse zilele din urmă, s'a produs mare nedumerire în lume şi în ţară. Sănătatea Maiestăţii Sale, har Domnului, merge însă spre bine.

AVIS!

Am onoare a face cunoscut prea stim. public din loc şi jur, că institutul meu de înmormântare din Strada Unio Nr. 13 l-am strămutat în strada **Egyetem-utcza Nr. 1**, aranjându-l din nou, aşa în cât corăspunde celor mai gingaşe poşte a timpului present.

Sicriuri de metal şi lemn, — cununi, vestminte pentru morţi, petri pentru morminte şi făclii ţin totdeauna în cantitatea cea mai mare în depositul meu.

Îndeplinesc înmormântări de băieţi dela 6 coroane, iar de oameni mari dela 16 coroane în sus. Duc îndeplinire transportarea cadavrelor în loc, jur şi străinătate.

Rog pentru sprigin pe prea stimatul public pe viitor:

(10—20)

Muntyán Petru

proprietarul Institutului de înmormântare
Monostori-ut 87. sz. mäsar şi strugaer.

Egyetem utcza 1 sz.

Predicile lui Petru Maior

pe Dumineci şi sărbători

— legate la olaltă, vol. I—II, în pânză şi piele —

Preţul 7 cor. + 30 fil. porto.

Volumul al III. îl fac »Propovedaniile« care se vinde separat.

A se adresa la »Răvaşul«, Cluj, Jókai u. 6.

Intre băncile mai mari

„ECONOMUL“

din CLUJ—KOLOZSVÁR

oferă, pe lângă garanția cea mai mare, procentul cel mai avantajos pentru depuneri spre fructificare.

Depunerile se plătesc de regulă, amăsurat cu situația casei, imediat și fără abdicere.

Depuneri se pot trimite și prin postă pe speșele institutului.

Pentru depuneri de ale bisericilor și instituțiilor culturale și filantropice se fac condițiuni excepțional de favorabile.

Capital acționar și rezerve . . .	χ.	620.000
Depuneri	»	1,500.000
Esconturi	»	2,300.000

Casse nouă sistem Arnheim sigure contra focului și spargerii pentru depozite.

Casete Selfmen pentru mici economii.

Condițiuni favorabile pentru discounturi de cambii și pentru împrumuturi hipotecare.

filiale în Gherla, Mureș-Ludoș, Pânticeu.

Expozitură în Aiud, cari asemenea primesc depuneri și fac toate operațiunile de bancă.

Directiunea.

Pentru economi!

Prav pentru îngrășarea vitelor cornute, porcilor și a cailor. Vacile dau prin întrebuințarea pravului acestuia lapte mai mult și mai bun. De mare însemnătate este pentru oricare econom a întrebuința acest prav de îngrășare, căci prin aceasta se urcă valoarea — adică prețul vitelor, porcilor și a cailor. Prețul este 60 fil.

Moartea cloșanilor și a șoarecilor.

Un prav sigur pentru stârpirea acestora. Prețul 60 fil.

Prav pentru oatul găinilor. Prin întrebuințarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar și în timp de iarnă — pe când alt cum nu ne ouă — sau foarte puțin. Prețul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Știut este, că vitele și porcii toamna și iarna întreagă, până la deplina dezvoltare a primăverii, suferă mai mult de mănăcărimea păduchilor, prin care mănăcărime sunt reținuți porcii și vitele în îngrășarea și dezvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i astfel încât în loc de a li-se ridica prețul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuințeze aceasta unsoare — căreia îi e prețul 20 și 40 fil.

Extracte pentru prepararea romului și a diferitelor licheuri. Cine voește a-și prepara rum și liqueuri bune și ieftine, să întrebuințeze aceste extracte. Prețul pentru o litră 40 fil. Pentru prepararea rachiului de prune iarăși 40 fil. Tot în acest acest preț să capătă și pentru rachiul de drojde, de slibovitz, de rachiul de bucate și de borovicica.

Thee foarte ieftină și bună. 1 pachet 20 fil. 1 kg. cu 6 și 8 cor.

Sirop de zmeură. Curat numai de suc de zmeură de pe munte, preparat cu zahar rafinat. 1 kg. 1 cor. 20 fil.

Unsoare contra mânilor și picioarelor înghețate 70 fil.

Esență contra bătăturilor, (ochi de găină) 70 fil.

Toate aceste se capătă la:

Cornel Demeter, apotecar în Szászváros.

Institutul indigen de asigurare

Fondat la
1868

„Transsylvania“

Fondat la
1868

se recomandă pentru încheierea de
Asigurări de foc și asupra vieții, de rente, zestre pe cheltuelile înmormântării etc. în toate combinațiile și cu tarifele cele mai ieftine.

Valori asigurate:

105 milioane cor.

Despăgubiri prestate:

7 milioane coroane.

Sfaturi în toate afacerile de asigurare se dau fără nici o cheltuială.

Acușitorii buni se caută în condițiuni favorabile.

Agentura generală în Cluj, Emketer 16.

Asigurări se pot face la »Economul« și la Agentura »Transilvaniei« în Cluj.

Cine suferă de (nevoie) sgârșciuri și stări ner-

Epilepsie

voase, se ceară broșura despre Epilepsie, care se trimite gratis și franco dela »Privil. Schwanen Apotheke,« Frankfurt a. Main.

„THE STANDARD“

==== fondată în anul 1825. ====

Efectuește **asigurări pe viață** pe lângă condițiuni foarte favorabile.

Incaso anual	Avere proprie
Cor.: 34,600.000	Cor.: 274,000.000

Dividende solvite	Despăgubiri de viață
Cor.: 170,000.000	Cor.: 570,000.000

Agentura generală pentru Transilvania:
Cluj. Strada Ferencz-József Nr. 17.

Filiala pentru Ungaria:
Budapesta, Strada Kossuth-Lajos nr. 4
în Palatul Standard. (Casa proprie).

Centrala generală:
Edinburg. (Anglia).

La tipografia
»CARMEN«
în **Cluj**

se află de vânzare

„ROMANA“
(pe note)

de Tunarul.

Prețul unui esempl.
2 cor. 50 fil.

Tipografia „Carmen“ Petru P. Barițiu în Cluj—Koloszvár.